

DİJİTAL BÖLÜNME VE GENÇLİK: Bilgi Toplumunun Sınırlarında Erişilen Toplumsallık

Nimet ÖNÜR*

Özet

Küreselleşme süreci içinde; bilgi ve enformasyon teknolojileri üzerinde ilerleyen tüm toplumlarda dijital bölünmeler, söz konusudur. Toplumsal eşitsizliklerle bilgi ve enformasyon teknolojilerinin dağılımı, birleşmektedir. Söz konusu teknolojilerin eşitsiz dağılımı, sosyal kategoriler arasında bilgi boşluğu/uçurumu yaratmaktadır.

Telekomünikasyon teknolojileriyle bu teknolojiler birleşerek, gündelik yaşamın zaman ve mekân organizasyonlarını değiştirmektedir. Bu durum toplumsal farklılıkları daha da derinleştirerek, bireylerin gündelik yaşamları üzerinde etkili olmaktadır.

Üniversite ortamlarında öğrenciler; müfredat içerikleri, sahip oldukları teknolojilerle dijital bölünmeleri aşmaktadır. Böylece, öğrenciler, teknolojik avantajlarla olanaklar elde etmekte ve yaşam biçimlerini değiştirmektedirler. Öğrenciler, sonraki yıllardaki bilgi toplumunun bireyleri olarak toplumsallaşmaktadır.

Bu çalışmada; üniversite öğrencilerinin sanal ortamdaki hareketlilikleri cinsiyet temelinde araştırılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal katılım, Bilgi ve iletişim teknolojileri (ICT), Gündelik yaşam, Gençlik kültürü, Üniversite gençliği.

Abstract

All the Societies which are progressed on information and communication technologies (ICT) are come into Digital Divided. The social inequalities are come together inequalities using of technologies of ICC and it is created “the Information Gab/Information Gulf” among social categories.

Telecommunication technologies are connected with ICT and they are transformed the organizing of place and time. These conditions are affected on their everyday life by deepening the social differences mainly.

The university students are overcome digital divided through their contents of syllabus and their getting ICT technologist’s facilities in environment of university. Thus, they are gotten new possibilities via technological advances and they are are modified their life styles. So they are socialized as individuals of information societies in the next years.

In this study is investigated the mobilities of undergraduates on gender basis in virtual spaces of ICT.

Keywords: Social participation, Information and communication technologies (ICT), Everyday life, Youth culture, University youth.

Giriş

Günümüzde gerek gelişmiş gerekse gelişmekte olan ülkelerde bilgi ve iletişim alanındaki fırsatlar, kaynaklar ve erişim dağılımlarında, giderek artan bir eşitsizlik yaşanmaktadır. Bilgi ve iletişim teknolojilerinden herkesin yararlanıp yararlanamaması konusunda, ekonomi politik ve kültürel alana vurgu yapan tartışmalar devam etmektedir. Bilgiye sahip olanlar ile sahip olmayanlar arasındaki farklılaşmalar temelinde kurulan bölünmeler, dönemin toplumsallaşma olanaklarının eşitsiz dağılımlarına da işaret etmektedir. Bu konudaki çalışmalarda, gündelik yaşamın bu teknolojiler üzerinden düzenlenmesi konusunda; teknolojik olanakların toplumun farklı kesimlerini ne derece götürülüp götürülemediği ve bireysel taleplerin ne derece yaratılıp yaratılamadığı konusu, sorununun öncülleri olarak görülmektedir. Önlemler alınmadığı takdirde, eşitsizliğin gelecekte dijital uçurumlara dönüşeceği, yaşanacak toplumsal farklılıkların giderek derinleşeceği ve bu yöndeki gelişmelerin sistemin işleyişini güçleştireceği konusunda duyulan kaygılar artmaktadır. Öncelikle söz konusu olanakların dağılımında bölgesel, kır/kent, kentin üst ve alt gelir gruplarının erişim farklılıkları özellikle dikkate alınan konular arasındadır,

Günümüzde, internet ve mobil teknolojilerin zaman ve uzamsal boyutlarında yarattığı değişikliklerden dolayı, gündelik yaşamın rutinleri de farklılaşmaktadır. Yeni dönemin yarattığı hızlı değişim ve kurumsal dönüşümler, yerleşik değerleri sarsmakta ve yaşam biçimleri üzerinde etkili olmaktadır. Toplumun diğer kesimlerine göre, yaşamın erken evrelerinde bulunan gençlerin toplumsallaştığı tekno-dünyanın değerler sistemi; kendilerine yüklediği teknik bilgi ve beceriler ve ilgiler, dönemin gençlik kültürleri ve eğilimleriyle birleşmektedir. İnternet ve mobil teknolojiler ve telekomünikasyon olanaklarındaki gelişmelerin, gündelik yaşam örüntülerine zaman mekân ve uzay boyutlarında getirdiği değişiklikler ve yaratılan yeni fırsatlar, gençleri küresel yeniliklere ve yeni ilişki biçimlerine açık hale getirmektedir. Hatta onları bilinmeyen yeni etkileşimlere sürükleyebilmektedir. Böylelikle gençlerin geleneksel mekânlarını genişletmekte, yeni bir toplumsal çevre ve yeni bir kolektif alanda yeni toplumsal aidiyetlere açık hale geldikleri görülmektedir.

Kuşkusuz farklı toplumsal kategorilerden gelen gençlerin, yaşadığı gerçeklikler birbirinden farklıdır. Toplumumuzdaki var olan dijital bölünmelere rağmen, üniversite gençliği bulunduğu konum itibarıyla, söz konusu eşitsizlikleri aşarak, bu teknolojilerle gündelik

yaşam pratiklerini bütünleştirmiş “tipik orta sınıf gençlik” özellikleri göstermektedir. Üniversite gençliği özel yaşam alanlarında ve üniversite ortamının kendilerine sunduğu olanaklar içindeki gündelik yaşamlarında, bu teknolojileriyle iç içe yaşamaktadır.

Bu makalede; a. Gençliğin bir teknoloji yoluyla geliştirmeye çalıştığı gündelik yaşamın uzamları, b. iletişim teknolojilerini kullanım farklılıkları, c.bu teknolojilerin gençlik için yarattığı gündelik yaşamın vazgeçilmezlikleri tartışılmaktadır.

1.Enformasyon Toplumuna Dönüşümde Dijital Bölünmeler

Çağımızda modernleşmenin de temelinde yatan ve birbiriyle de etkileşim halinde bulunan iki önemli dönüştürücü güç vardır. Bunlardan ilki endüstrileşme, kapitalistleşme ve değişim, diğeri ise bu sürecin üzerinde ilerlediği ve hemen her konuda önemli dönüşümleri sağlayan bilgi ve enformasyon teknolojileri olmak üzere. Kuzey /Güney ya da Merkez/ Çevre, Doğu/Batı, vb. biçimlerde sınıflandırılarak ayrımlaştırılan gruplandırmalarda yer alabilecek dünyanın bütün ülkelerinde bu sürecin geldiği aşamalar, birbirinden farklı düzeylerde seyretmektedir. Sermaye yoğunlaşmalarının gerçekleşmesi ve sürekliliğinin sağlanmasının da öncülü ve sonucu, teknolojik üstünlüktür. Üretim ve hizmetler sektörünün de çağın gereksinimlerine yanıt verecek biçimde gelişebilmesi, bu teknolojilerin yaygın ve yoğun kullanılmasını gerekli kılmaktadır. Bu yolla sağlanan dönemin dönüştürücü gücü bilgi birikimi, teknolojik üstünlük, gerek şirketler gerekse ülkeler arasında uluslar arası üstünlüğe dönüşmektedir. Gerek pazar ilişkilerinde gerekse toplumlar uluslar arası güç ilişkilerinde ve çeşitli karar mekanizmalarının da merkezinde yer alabilmeyi olanaklı kılmaktadır. Üretim sistemleri ve iş sürecindeki dönüşümün kaynağını oluşturan enformasyon, ileri malzeme teknolojileri, vb. teknolojilerin küresel ölçekte yaygınlık kazanmasıyla içinde yaşadığımız dünya farklı bir dönüşüm sürecinde ilerlemektedir. Ancak bu dönüşüm bazı görüşlerin iddia ettiği gibi Küresel kapitalizmin işleyişi böyle bir gelişmeyi gerekli kılmaktadır ancak henüz gerçekleşmiş değildir.

Yeni toplm döneminde, toplumun temeli bilgiye, bilgi işçilerine, bilgi sektörüne dayanmakta olduğunu, giderek insanların büyük çoğunluğu bilgi sektöründe istihdam edileceğini (Toffler, 1996: 278; Bell,1995:36), ileri süren görüşlerin aksine, gelişmeler daha çok hizmetler sektörüyle sınırlı kalmıştır. Kuşkusuz imalat sektöründen

kaymalar olmuştur ama bilgi sektörü, beklenen gelişmeyi gösterememiştir. Çünkü diğer sektörler; robotlarla üretime doğru dönüşürken, bilgi sektörü hem nitelikli işgücü olmayı hem de çok fazla emeğin istihdam olmasını gerektirmektedir. Ancak yapılan çalışmalarda bu sektörün diğer sektörlerle kıyaslandığında beklenen düzeyde yeterince gelişmediği de görülmektedir.

1970'lerde bilgi teknolojilerinin yaygınlaşmaya başladığı dönemde, bu süreci olumlayan görüşlerin öne çıkardığı, işsiz fabrika, kağıtsız ofis, parasız toplum, elektronik ev ve tele demokrasi gibi kavramlarla anılmaya çalışılan yeni toplum yapısında, "bilginin önemli bir meta" haline geldiği/geleceği, benimsenen bir görüştü. Bilginin önemli meta durumuna gelmesiyle, ekonomik açıdan önemli bir katma değer yaratılabileceği bir ekonomi, siyasal açıdan daha demokratik ve bireylerin katılımının yüksek, çoğulcu (pluralist) sistemlerin ortaya çıkacağı bir siyasal yapılanmanın olabileceği, toplumsal açıdan ise işve eğlence dünyasında köklü bir değişim yaşanacağı öngörülmüştü.

Değişimin önemli bir göstergesi olan kağıtsız ofis düşüncesi hala gerçekleşmemiştir. ABD'de 1970-1990 arasında kağıt tüketimi %320 artış göstermiştir. Yani sıra çeşitli sektörlerde bilgisayar kullanımı artmış olduğu halde, kağıt tüketiminin azalması söz konusu olamamıştır. Aynı şekilde ev merkezli bir toplum olmaya doğru gidişte evden yapılan etkinliklerde de bir artış olmadığı görülmektedir. Avrupa ve ABD'de toplam işgücünün sadece %10'u eskiden olduğuna benzer işini evden yapmaktadır (Forester, 1996: 101). ABD'de ve Avrupa birliği ülkeleri içinde bilgi toplumunun göstergesi olan parasız toplum ve tele demokrasi uygulamaları da henüz düşük düzeydedir. Zaten günümüzün post modern demokrasi anlayışı içinde, tüketim kültürünün yönlendiriciliğinde siyasal katılımın, toplumsal katılımın temel değişkenlerinden yalnızca birini oluşturduğu görülmektedir. Yeni toplumsal hareketlerin, dine, hedonizme, çevre ve insan haklarına, vb. vurgu yaptığı görülmektedir. Çünkü modernist dönemin sınıf hareketini bir arada tutan, var olan kültürel ve ulusal homojenlik kaybolmuştur. Gelişmeler şirketler üzerinden yaratılan farklılaşmalardır ki, günümüzde sermayeleri ulus devletlerin bütçelerini aşan çok uluslu şirketlerin, şubeleri arasında kuru'an iletişim ve etkileşim sürecinde bu teknolojilerin hayati bir önemi olduğu görülmektedir.

Ofis çalışmaları alanında, sanal büro, tele-iş ya da uzaktan çalışma gibi terimlerle anlatılan, masa başında oturma zorunluluğu

olmayan işlere doğru kaymalar dikkati çekmektedir. Ofislerde kullanılan iletişim araçları işletme büyüklüğüne göre farklılıklar gösterebilmektedir. Büyük işletmeler daha yoğun teknolojik iş ve hizmet üretme kapasitesine sahiptir. Dolayısıyla teknolojiyi üretim süreçlerine getirdiği belirlenimcilik de sermaye yoğunlaşmaları yönündedir.

Ofislerde kullanılan araçları belirlemede örgütlerin büyüklüğü, bulunduğu pazar, yönetimin istek ve beklentileri önemli bir etken olmuştur (Ghosh, 1997: 47). Postfordist üretim örgütlenmelerini de olanaklı kılan bu gelişmelerin bir sonucu olarak, bu tür çalışma biçimini benimseyen örgütlerin çalışanları, en iyi bilgisayar ve iletişim cihazları ile donatılmış ortamlarda çalışmaktadır. Arada sırada, yüz yüze görüşmelere katılsalar da, bu tür çalışanların büyük bir bölümünün zamanını bir yerlerde çalışarak geçirdiği, hatta bazılarının fiziksel anlamda idare merkezleri bile olmadığı görülebilmektedir. Şirketleri karlılığa geçiren diğer bir etken de ofis otomasyonudur. Kâğıt, evrak, vb. gibi basılı ofis belgelerinin görüntü işleyebilen otomasyon sistemleri ile ofislerdeki dolaşım, azaltılmıştır. Böylelikle belgelerin saklanması ve saklandıkları ortamdan (arşivden) bulunma süreleri oldukça kısalmıştır. Bunun sonucunda, ofis etkinliklerinde zaman, mekân ve işgücünden büyük tasarruf sağlamıştır. Önceleri otomasyon sistemleri sadece veriyi işlerken; günümüzde görsel otomasyon sistemi ile belgenin görüntüsü çeşitli otomasyon araçları sayesinde veri işleme ile bütünleştirilebilmektedir. Bu özellik veri işleme ile görüntü işlemenin en kaba hatları olarak farkını ortaya koymaktadır. Görsel otomasyon sistemlerinin temel maddesi olan belge, film vb. ofis dokümanları ve materyallerinin istenildiğinde görüntülü veriye dönüştürülebilmesi de ayrıca bir üstünlüktür. Bu gelişmelerle ofisler, birer bilgi merkezi haline gelmişlerdir.

Günümüzde; gelinen bu aşamada, dünya hala bilgi toplumuna geçiş sürecindedir 1970'lerden bu yana, görece kuzey ülkeleri bu konuda daha ileri bir gelişim süreci içinde olsalar bile, dünya bilgi toplumu aşamasına geçememiş, işçisiz fabrikalar, yoğun robotların kullanıldığı sanayiler; ne ABD, ne Japonya ne de Batı Avrupa ülkelerinde gerçekleşebilmiş değildir. Zaten küresel kapitalizmin işleyişi içinde, böylesi topyekün bir toplumsal gelişme aşamasının olması gerekmemektedir. Ancak bu teknolojilerin dağılımı her toplumda sorun oluşturmakta ve dijital bölünmelerin önüne geçilememektedir.

Dijital bölünme (digital divide) kavramı, enformasyon teknolojilerine erişim olanaklarının toplumsal dağılımlarıyla ilgili olarak hane halkı, iş dünyası veya coğrafik alanlar arasındaki eşitsizlikleri ya da farklı sosyo-ekonomik düzeyleri ifade edebilmek için kullanılmaktadır. Küreselleşmenin giderek etkililiğini hissettirmesi, enformasyon teknolojilerinin toplumsal ve bireysel alanları hızla dönüştürmesine koşut ortaya çıkan bilgi gereksiniminin giderilmesinin önündeki teknolojik engeller, hemen her toplumda devam etmektedir.

Kavram, ulusal ölçekte dikkate alındığında, bireysel sosyo-ekonomik farklılıklar ve coğrafi bölgeler arasındaki eşitsizliklere vurgu yaparken, internet ve benzeri yeni enformasyon ve iletişim kaynaklarını, etkin biçimde kullananlar ile kullanamayanlar arasındaki farklara dikkat çekmektedir. Dolayısıyla kaynaklara erişimde var olan eşitsizliklerin sosyo-ekonomik eşitsizliği yaratan kaynaklarla iç içe olduğu görülmektedir (Moss, 2002: 160–163). Bir yandan, teknolojilerin ve yazılımların giderek yükseltilmesi ve üretimlerinin de artan oranda ticarileşerek yaygınlaşması durumunun halen yeterli düzeyde geliştirilememiş olduğu görülmektedir. Ayrıca kullanıcıların gelir dengesizliklerine ek olarak, coğrafik engellerin aşılammaması, özellikle geniş bantlı ağ sistemlerinin semt, kent veya bölgelere göre yeterince dağılımının sağlanamamış olması da, eşitsizliği yaratan diğer bir etken olarak tüm ülkelerde sorunun kaynağında yer almaya devam etmektedir.

Enformasyon teknolojilerinin coğrafyasal olarak birbirinden ayrı toplumsal gruplara sağladığı olanaklarla, etkili bir işbirliğine götürmesi, giderek daha karmaşık uygulamalarla ekonomik sistemin işleyişine alt yapı oluşturması nedeniyle bir “sosyo-teknik sistem” kurulmuş olmaktadır. Ancak bu teknik sistem, bulunduğu toplumun yapısal özellikleri içinde işleyim kazandığından, enformasyon endüstrilerinin ürünlerini üreten ülkelerle pazar konumunda olan ülkelerin, toplumsal sorunları ya da benzer sorunların düzeyi birbirinden farklıdır.

Ülkelerdeki teknolojilerin dağılımındaki eşitsizliklere “teknoloji/bilgisayar okuryazarlığı” da ilave olmaktadır. Belirli dengesizlikler giderilse bile, bu çok önemli sorun aşılmadıkça dijital bölünmenin azaltılması mümkün olamamaktadır. Bu durum, enformasyon toplumuna geçiş sürecinde, modernleşme sürecinin başında olan ülkelerdeki “okuryazarlık oranının yaygınlaştırılması” kadar etkili olmaktadır. Çünkü söz konusu teknolojilerin gündelik yaşamda yerini

alarak kullanımlarının yaygınlaştırılması, tüm dünya toplumlarını birbirine eklemlenerek modernleşmelerini sürdürmelerinde, diğer deyişle yeni topluma geçişte, bu teknolojilerin yaygınlaşması vazgeçilmez temel hale gelmektedir. Enformasyonun kullanılması, düzeltilmesi ve kontrolünün sağlanarak toplumsal organizasyonun gerçekleştirilebilmesi için gereken “beceriler seti”, gündelik yaşamın taleplerini karşılayabilecek şekildeki yaygınlaşan donanımın ve yazılımın işletebilmek için gereklidir. Bunun yanı sıra, teknolojilerin etkin kullanımı için, yeni teknolojilerin ve yazılımların üretilmesine koşut, “yeni okuma yazma biçimlerinin yaygınlaştırılması” da önemlidir. Yeni teknolojilerin yayılma kalıpları açısından bakıldığında, “yeni okuma yazma bilmeyenlerin” çoğunlukla düşük gelir, düşük eğitim düzeyi, vb. özelliklere sahip daha düşük toplumsal konumlardaki alt gelir gruplarından çıktığı görülmektedir. Bunun tersi durumda olan üst gelir gruplarının, eğitim düzeyi yüksek, bilgi ve iletişim teknolojilerine (ICT) erişmek için bilgi beceri ve araçlara sahip “teknoloji okuryazarlarının” avantaj sağladığı görülmektedir. Bu durum, teknolojilerden yoksun ve sürekli büyüyen enformasyona ve yeni kültüre erişme olanağından uzak olanların, “teknoloji okuryazarı olmayanlara” göre önemli bir sosyal üstünlük elde edebilecekleri açıktır. Uzmanlık ve becerilerin toplumsal olarak eşitsiz dağılımının ortaya çıkardığı dijital uçurumu, diğer eşitsizliklerden ayıran önemli bir özelliği, diğer eşitsizliklere göre daha derin ve daha geniş bir alanı kapsamaması ve mevcut eşitsizlikleri daha fazla derinleştirebilme yeteneğinin bulunmasıdır. Yani, toplumun kesimleri çeşitli toplumsal sınıfları arasında “Dijital Uçurum” terimi ile de ifade edilen bu sorun, gelecekte ortaya çıkabilecek büyük bir sorunun sadece görünen ön yüzünü oluşturmaktadır. Kısaca betimlenmek gerekirse, bilgi ve iletişim teknolojilerinin eşitsiz dağılımı ve kullanımı, bu alandaki yeni teknolojilerin dağılımındaki toplumsal sınırlılıklar, toplumun asimetric dağılım arzına işaret etmektedir. Sosyal devletin geri düşmesi, neoliberal politikaların öne çıkmasının da bir sonucu olarak, bu gidişte köklü toplumsal önlemler alınmamaktadır.

Dünyanın gelişmiş, gelişmekte olan ve üçüncü dünya ülkelerinde; bilgi ve enformasyon teknolojilerinin dağılımı, kullanımı, yerleşmesi bakımından benzer/ortak sorunlar yaşanmaktadır (Sahay, 2002: 73-75). Çünkü teknolojiler özel ve kamu ve uluslar arası sektörlerle etkili bir bütünleşme gösterememektedir. Halen ulusal

politikalar belirlenirken, bu teknolojilerin söz konusu ülkeler için iyi/kötü, gerekli/ gereksiz olduğu konusunda tartışmalar vardır.

Küresel kapitalizmin hareketliliği içinde, ülkelerin yeni teknolojiler uyum ve bütünleşme süreci içinde ortaya çıkan sorunların giderilmesi çabaları, yerel toplumsal teknolojilerin yaygın kullanılıp kullanılmaması durumu dikkate alınarak, sürdürülmektedir. Bu ölçekte gelişmiş ülkelerle dünyanın geri kalan ülkeleri arasındaki ekonomik ve kültürel derin farklılıklar, bilgi teknolojilerinin gündelik yaşamda yerini alamamalarının nedeni olarak değerlendirilmektedir. Diğer sorun da bir endüstri olarak bu alanın yeterince gelişmemiş olmasından kaynaklanmaktadır.

Daha ucuz, daha hızlı ve becerikli donanım ve yazılım sistemlerinin üretilmesini sağlayan teknik gelişmeler, dünyanın hiçbir yerinde herkesin adil olarak yararlanabileceği ölçekte ucuzlamadığı için, ayrıca “yeni teknolojileri ve hizmetleri satın alma gücünün” toplumun bütün kesimlerine homojen olarak dağılmadığı için, eşitsizliğin giderek derinleşeceği yaygın olarak kabul edilen bir görüştür. Bu konudaki sorunları, görece daha aşılmaz gözüken gelişmekte olan ülkelerdeki enformasyon teknolojilerinin dağılımı ve kullanımında ortaya çıkan sorunlar temelde şu faktörlerden kaynaklanmaktadır (Kargbo, 2002: 100).

- Teknoloji okuryazarlığı sorunlarını ortadan kaldıracak endüstrilerin yokluğu veya zayıflığı,
- İleri düzeydeki yoksulluk,
- Düşünce ve ifade özgürlükleri ile ilgili sorunlar,
- Dış kaynaklı haber ajansları ve siyasal güçlerin etkisi altındaki yerel basın,
- Elektronik kitle iletişim araçlarının önemli ölçüde kamusal kontrole bağlı olması,
- Zayıf kitap basım endüstrileri ve ticareti,
- Yetersiz donanımlı ve kötü yönetilen kütüphaneler, müzeler, arşivler, kayıtlar ve dokümantasyon merkezleri,
- Teknolojik bağımlılığa yol açan ve yenilik üretemeyecek düzeyde geri kalmış bilimsel birikim.

Bilgi ekonomisine geçişte dünya'nın gelişmiş ve gelişmekte olan toplumları arasındaki dijital bölünmelerin azaltılabilmesi, insan sermayesinin (human capital) geliştirilebilmesi için, Dünya Bankası tarafından, bilgi teknolojileri eğitiminin örgün eğitim içinde geliştirilmesi gerektiği önerilmiştir. Bu eğitim reformunda, Networks dünyası için,

eğitimdeki fırsat eşitsizliklerinin de aşılmasına olanak verecek ve öğrencilerde yeni beceriler geliştirecek biçimde müfredat içeriklerinin değiştirilmesi ve bu konudaki eğitimlerin gerçekleştirilebilmesi için, toplumda bilgi teknolojileri alt yapısının yaygınlaştırılması konusunda teknoloji desteği ve bağış kararı alınmıştır (Hawkins, 2002: 6-11). Toplumların sınıfsal farklılıklarını ve eğitimdeki fırsat eşitsizliklerini aşarak teknoloji dünyasına girebilenler, buldukları coğrafyadan yeni bir kültür alanına girmiş olmaktadır.

Yeni teknolojiler kullanıcılarına sağladığı olanaklarla ulusal sınırlar kolayca aşılmakta, teknolojik, ekonomik, mesleki, mekânsal, zamansal ve kültürel boyutlarda gündelik yaşamın hızlı dönüşümünü olanaklı hale getirmektedir. Böylelikle yaşamın her alanının birçok aktivitesi bilgi teknolojilerinin sağladığı ağ üzerinde ilerlemektedir.

Yeni dönemin ilerleyen süreçlerinin yönü; ekonominin işleyişi bilgi ve enformasyon üzerinde gerçekleşmektedir. Ortaya çıkan yeni mesleklerle birlikte değişen çalışma yaşamı ve düzenlenişleri içinde serbest zaman aralıklarını da değişmektedir. Bilgisayarların artan aktivitesi ile teknik olanakların yoğunluğunda yaşam alanlarının yeniden düzenlendiği görülmektedir. Ekonomideki zenginlik; somut kaynakların ve varlıkların üretiminden çok, bilgi ve enformasyonun üretimine dönüşmektedir. Böylelikle enformasyon elde etme, bir destek faaliyetinden çok, bir üretim faktörü veya değer yaratım kaynağı haline gelmektedir. Ekonomik alanın işleyişinin gerektirdiği mesleksi boyut değişmiş, giderek artan oranda enformasyon işiyle uğraşan insanların sayıca çoğalması söz konusu olmuştur. Kentleri, bölgeleri, toplumları ve kıtaları birbirine bağlayan enformasyon ağlarının ulaşım şebekelerine alternatif, fiziksel hareketlilik olmadan bilginin taşınmasının olanaklı hale gelmesiyle; toplumsal iş, sabit mekânlardan koparak, mobilize olmuştur. Teknolojilerin sağladığı iletişimin anımsızlık kazanmasıyla ortaya çıkan hız, zamanın küçülmesi ile sonuçlanmıştır. Dolayısıyla karar süreçleri hızlanmıştır. Çabuk karar vermenin ve değişken çevresel koşullara hızlı reaksiyon göstermenin Bilgi ve iletişim teknolojileriyle (ICT) elde edilen birer üstünlük haline geldiği görülmektedir.

Kültürel alana da getirilen Anglosakson baskısı, giderek kültürel çeşitliliklerin yarattığı etki ile “anlam bulanıklaşmasına” neden olmaktadır. Enformasyon toplumundaki sembollerin sayıca artması ve giderek her alanı istila etmesiyle, ulusal ve yerel kültürün anlam dizgelerini bulanıklaştırmaktadır. Hatta bazen silebilmektedir.

Sembollerinin bu şekilde yayılmasının, özellikle Batılı, çoğunlukla da Anglosakson kültürel öğelerinin baskın hâkimiyeti altında insanlığın kültürel çeşitliliğine getirdiği sınırlama getirdiği görülmektedir. Süreç, Batı lehine tek kültürlülüğün oluşmasına hizmet etmektedir (Grantham& Tsekouras, 2004: 362). Kuşkusuz oluşum tek boyutlu bir Batı kültürünün ortaya çıkması biçiminde asla olmamakta, "ara oluşumlar, dönüşümler" biçiminde seyretmektedir. Batı'daki toplumsal yapının işleyiş ilkesi olan ekonomizasyon gereği, kaynakların en az maliyetle kar maksimizasyonuna yönlendirmesi temelinde kültürel alan, iletişim endüstrilerinin ürünleriyle sürekli hale gelmektedir.

Bu süreç, birçok merkez ülkelerde ciddi kültürel krizlerin de ortaya çıkmasına da neden olmaktadır. Çünkü ekonomizasyon, rasyonaliteye ve dar karar alma mekanizmalarına önem verirken; yeni kültürel eğilimler, anti rasyonel davranış modellerini öne çıkarmaktadır. Bell bu durumun Batı toplumlarının tarihi krizi olduğunu ileri sürmektedir. Politik yaşamın ilkesi katılım, kültürel yapının ilkesi ise bireysel başarı ve kendini geliştirmedir (Belek, 1997: 154-155). Bu nedenle iletişim endüstrileri kadar medya alanı da sistemin vazgeçilmez bir bileşenini oluşturmaktadır. Modern toplumun kültürel alanı medyanın manipülasyonu ile yürütülmektedir.

Enformasyon ve bilgi teknolojilerindeki gelişmeler, telekomünikasyon ve yayıncılık alanındaki gelişmelerle birleşmektedir. Bu teknolojik eklemlemeler, politik ve düzenleyici müdahaleler ile ekonomik ilgilere de kaynaklanmaktadır. Ancak bugün dijitalleşme, yeni ses ve video kodlama teknolojileri, bilgisayarlaşma ve kablo ile uydu gibi geniş bantlı iletim altyapıları ve benzeri teknolojik yenilikler endüstriyel sınırları aşan yeni türden hizmetleri olanaklı hale getirmiştir (Tadayoni& Skouby, 1999: 176). Telekomünikasyon, yayıncılık ve bilişim ortamlarının birleşmesi ve hizmetlerin tek bir ortam üzerinden kitlelere ulaştırılmasının olanaklı hale gelmesiyle ortaya çıkan yakınsama (convergence), ile iletişim ve telekomünikasyon alanları hem daha gelişmiş hem de sorunlar daha da azaltılmıştır. Böylelikle farklı ağ platformları, benzer türden hizmetleri taşıyabilme özelliği kazanmıştır. Dijitalleşme, geniş bantlı veya mobil iletim gibi teknolojik yenilikler, artan internet kullanımı ve ödemeli dijital televizyon yayınları gibi çeşitlenen kullanıcı talepleri ve deregülasyonun sonucunda iletişim alanındaki endüstriyel kuruluşların aralarında geliştirdikleri ortaklıklar ile yaşanan sermaye yoğunlaşmaları, bu endüstrileri giderek

güçlendirmekte, yaygınlaştırmakta hizmet alanını genişleterek kurumlaştırmaktadır. Böylelikle toplumlar, mal ve eşya üreten ekonomiden, hizmet üreten ekonomiye doğru yer değiştirirken, daha az bilgi gerektiren bir yapıdan daha çok bilgi gerektiren bir yapıya doğru da dönüşüm göstermektedir.

Teknolojilerin yaygınlaşmasıyla mekan dijitalleşerek genişlemiştir. Bu süreçte, mekân, bir “network” durumuna dönüşmüştür. Mekânın “network” üzerinden, aşamalı sistemlerle pazara açılması, mekân ilişkili olan zamanın üzerinde de yeni bir organizasyon getirmiştir. Dicken, mekânın ekonomik bir yapılanmayla sarmalandığını, bu formda, mekan üzerinde topolojik ve asimetrik güç ilişkilerinin kurulduğunu, gelişme süreçleri üzerinde ekonomik ilişkilerin belirleyici bir hale taşındığını ileri sürmektedir (2004: 17). Benzer olarak Castells, yeni iletişim sistemlerinin bütünleştirilen görüntü kolajlarıyla geçmiş şimdi ve geleceği aynı ileti içinde programlayabildiğini, akışlar uzamı ve zamansız uzam içinde çeşitli tarihsel ve coğrafi anlamların kaybolduğunu, parçaların işlevsel ağlar görüntü kolajları halinde yeniden bütünleştirilerek, yerlere özgü uzamın yerine, işlevsel uzam devreye sokulduğunu belirtmektedir. Akışlar uzamı, zamansız bir uzam olup, insan yaşamının temel boyutları olan zaman ve uzamı kökten dönüşüme uğratmaktadır (2002: 214). Yerler, gerçek kültürel ve tarihsel anlamlarından soyutlanmışlardır. Bu alandaki iletişim mesajlarında, mekâna sahip olanlar ile o mekânı yönetmek isteyenler arasında, birbirine bağımlı dönüşümler gelişebilmektedir. Mekânlar ve bu mekânları dolduran insan ilişkileri küresel kapitalist güçlerin egemenliğine devredilmiştir. Yerelin evrenselleşmesi, bilginin serbest dolaşımı, sermayenin akışkanlığı, dünyada ortak teknoloji kullanımının gerektirdiği bir dil birliği yaratılması şeklinde gelişen küreselleşme; mekânların ve mekanların yer aldığı kentlerin ekonomik, siyasi, sosyal ve kültürel özellikleri üzerinde, bu teknolojiler yoluyla değişimlerin oluşmasını olanaklı hale getirmiştir. Günümüzde her yer, her insan için yakın olabilmektedir. Dolayısıyla mekânların, insan ilişkilerinin ve çeşitli coğrafyaların sanal dünyada temsili ve nasıl temsil edildiği önemlidir. Öyle ki dijital görüntüleme teknikleriyle yapay olanı (taklidi), gerçeğinin önüne geçebilmektedir. Küresel alanda oluşan bu teknolojik alt yapı üzerinden geliştirilen yeni haritalanmada, sınırlar ulus-devlet sınırlarından değil, yeni bölgeselleşmeler, yerel ve bunların içindeki yeni teknoloji koşullarına uyum sağlamış bilgi temelli toplulukların

yerellerinden oluşmaktadır. Bu mekânlar içinde Bilgisayar sistemlerinin bir ağ içerisinde birbirlerine bağlanarak bilgi iletişimde bulunabilmelerini sağlayan ve iletişime yönelik kuralları belirleyen protokollerden oluşan “Internet”, çok geniş bir ağ yapısının birleştiği aşılandır. Bilginin dünya çapında tüm kullanıcılarına kullanılması için, iletilmesi sağlamıştır. Internet üzerinden yapılan telefon görüşmeleri ve elektronik posta (e-mail) işlemleri iletişimin daha ucuz, kolay ve hızlı olmasını sağladığından, çalışma yaşamı da değişmiştir. İnternet, bilgisayarlar arası iletişim ve uyum problemlerini kaldırdığı için, iletişimin standart hale geldiği bir ağ olmuştur.

Internet birbirine bağlı sayısız küçük bilgisayar ağlarından oluşan büyük bir bilgisayar ağı olarak, kullanıcılara etkileşimci bir iletişim sağlamaktadır. Kullanıcı taleplerine göre yönlenen bir bilgi akışı içinde birçok toplumsal sınırlamaların aşılabildiği bu nedenle de zaman zaman egemenlik ilişkilerini tehdit edebilir bir hale geldiği görülmektedir. Çünkü Internet teknolojisi üzerinden erişilen sanal dünya, fiziksel dünyanın mekânsal ve zamansal sınırlarından bağımsız bir alandır. Bu etkileşimler nedeniyle, aynı zamanda bir toplumsal bir ilişki örüntüsünü kapsar Bu mekânın tıpkı doğal mekânlarda olduğu gibi, bir yapılanmaya, kimliğe, mimariye ve çalışma gerçekliğine sahip olduğunu söylenebilir. Sanal mekân, bir coğrafyaya, bir fiziksel mekâna, kendi içinde bir doğa ve işleyiş kuralları/normları vardır. Bu alanda sıradan insan ve bilgi işçisi enformasyonu doğrudan arayabilir, yönlendirebilir, yaratabilir veya kontrol edebilir, eğlenebilir ya da kendi kendini eğitebilir, belirli sanal cemaatlerin üyesi olarak arkadaşlık ya da dayanışma kurabilir. Bu cemaatlerin mekânı siber uzaydır.

Geleneksel mekânın dışındaki bu yapılanma, gençlere daha çekici gelmektedir. Çünkü yaşlı kuşaklara göre gençler, yeniliklere daha açıktır. Hatta gençlik alt kültürü bu teknolojilerin yarattığı sanal alan üzerinden beslenmektedir. Bilgi ve iletişim teknolojilerinin eğitimi, bilgi ve araştırmaya önem verilmesi bakımından üniversite eğitimi içinde geliştirilmektedir. Öğrencilerin, bir teknoloji toplumunun, teknoloji okuryazar bireyleri olarak yetişmeleri ve pratik geliştirmeleri, eğitim ve gelecekteki meslek başarıları bakımından da önemlidir. Üniversiteler, toplumda değişimi zorlayan güçlerden birisi olduğu için, sürekli gelişen yeni teknolojileri, dikkate almak, yaşam boyu eğitim anlayışına önem vererek bilişim ve iletişim teknolojilerindeki hızlı ve yoğun gelişmelerden yararlanan kurumlar olmak durumundadır.

2.Gençlik Kültürü ve Gündelik Yaşamda Bilgi İletişim Teknolojileri

Gençlerin topluma uyum ve bütünleşme sürecini yöneten gençlik kültürü, kuşaklar arası toplumsal farklılaşmaların da bir göstergesidir. Günümüzün 15–25 yaş arasında ergenlik çağı sonrasında ve yetişkinlik dönemi öncesinde bulunan bu toplumsal kategoriyi yöneten ve yönlendiren bu endüstri kitle kültürü, günümüzün modern toplumlarında yerel ve ulusal kültürlerin, küresel kültürlerle harmanlanmasından oluşan bir “ara” kültürdür. Dolayısıyla bir yandan tüketim kültürü ve göstergeleri üzerinden gençleri topluma bağlarken, diğer yandan da onları küresel kültüre açarak, yerel kültürün gençleri yöneten alanını yerleşik anlam dizgelerini bozarak yenilemekte ve değiştirmektedir.

Kuşkusuz gençlik kültürünün yelpazesi oldukça geniştir. Ör. İşçi, köylü, gecekondu, vb. gençliği, vb. Çeşitli toplumsal kategoriler ve onların gençlerinin içinde benzerlikler ancak diğerleriyle farklılıklar göstereceği kuşkusuzdur. Bu çalışmada yeni orta sınıf gençliğinin gündelik yaşam içerisinde yeni bilgi ve iletişim teknolojileri pratikleri, yeni orta sınıf gençlik kültürünün özellikleri bağlamında tartışılacaktır. Çünkü alt sınıflar, yaşam mücadelesi içinde kendi kültürel sermayeleriyle yaşam alanlarında başa çıkabilecek yerel/mekânsal yöntemler geliştirebilmektedir. Bu süreç onların bilgi ve iletişim teknolojileriyle ilişkilerini sınırlandırabilmektedir. Daha önce de değinildiği gibi, toplumların farklı gelir grupları arasında olanaksızlıkların yarattığı dijital bölünmeler söz konusudur. Oysa orta ve orta üst sınıflara mensup gençlik ise, gerek yaşadıkları toplumsal çevrelerde gerekse örgün eğitim kurumlarında daha fazla kalarak, neo-liberal ideoloji içinde doğmuş ve neo-liberal zihin örüntüsü içinde yetişmiş olmaları dolayısıyla diğer gençlikten ayrılmaktadır. Toplumsallaşma sürecinde pek çok yönlendirme ailesi içinde, merkezi bir konuma alınarak, önem verilerek yetiştirilmişlerdir. Bu nedenle gereksinim duydukları, tüketim nesnelere çoklukla ulaşarak, çeşitli konularda arzularını dile getirerek, amaçlarına ulaşmaya çalışmaktadırlar. Üstelik herhangi sosyal ve ekonomik çaba harcamadan söz konusu yaşam biçimini elde etmeye de alıştırmışlardır. Onların kendilerini kıyasladıkları ya da model aldıkları gençlik, tüketim kültürünün içinde yetişen, ana akım medya metinleri ve/veya yeni iletişim teknolojileri

aracılığı ile tanıştıkları Batılı akranlarıdır. Bunlar lisans eğitimini mutlaka almak istemekte ve profesyonel mesleklere yönelmektedirler. Üstelik tüketim süreci yoluyla ve çeşitli becerileri temelinde dışlaştırdıkları özelliklerinin dolaşımıyla, kendi “simgesel sermayelerini geliştirme bir toplumsal statüye dönüştürme” konusunda, ailelerin ekonomik sermayelerini de kullanma olanağını da sahiplerdir. Eğitim süreleri uzamıştır.

Bu gençlerin konumları gereği, bilgi teknolojilerini kullanmalarında, sahip oldukları gençlik kültürlerin bu araçlara yüklediği sembolik anlamlar önemlidir. Bilgi teknolojilerinin, yeni üretim örgütlenmelerinin, pazar ilişkilerinin temelinde yer alması nedeniyle, günümüzün modern toplumlarının bilgi ekonomileri de bu teknolojiler üzerinde yönlendirilmektedir. Bu nedenle bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler, “yeni” olanı temsil etmektedir. Kültürel değerler içinde bu araçlar, gündelik yaşamın hemen hemen bütün alanları için “önemli” olduğu yolunda stereotipleştirilmiştir. Gençliğin “alternatif/farklı/değişik” olanı tercih etme durumları ile bu teknolojilerin sundukları sanal mekânlar ile birleşmektedir. Bu süreçte kültürel alanı yöneten toplumsal kurumların toplumsal değerler üzerine getirdiği etki ile gençlerin yerel alandaki kültürel standartları değişmektedir. Çünkü tüketim ve pazar ilişkilerinin olumlandığı egemen kültürün bir aracı olan sanal alan, birçok temsilinde, toplumsal sistemin hızlı dönüşümlerini, kültürel alana taşıyarak, sürekli değişimin ve yenileşmenin yarattığı küresel popüler gençlik kültürlerini bir rasyonaliteye bağlamaktadır. Telekomünikasyon kültürü ve interaktif kültürün birçok alanda birleşmesiyle ortaya çıkan elektronik kültür, küresel dünyanın değerlerini ve içerimlerinin yerel kültürlere nüfuz etmesini sağlamaktadır ki, günümüzde hiçbir yerel kültür artık önceki dönemlerin özgünlüklerinde değildir.

Günümüzde iletişim teknolojileri, görsel işitsel medyalar, mobil teknolojiler, Internet, vb. kurduğu bir tekno-dünya, gençler tarafından çok tercih edilen ve içinde yaşanan bir dünyadır. Gençler kendilerini yeniliklere ulaştıracak bu alanın, yeni teknolojileriyle de buluşmak ve yeni teknoloji okuryazarlıklarını öğrenmek konusunda hemen hemen tüm dünyada “bir toplumsal katılım biçimi” sergilemektedir. Gerçekte bu katılım, bilgi ve telekomünikasyon teknolojilerinin kurduğu ve küresel kültüre açılan bir yol üzerinde gerçekleşmektedir. Bu süreç diğer deyişle, gençlerin birbirleriyle kurdukları iletişim yoluyla yarattıkları bir küresel

kültüre de karşılık gelmektedir ki, bazı yerel kültürel özellikler de, bu yoldan küresel alanı beslemektedir. Ancak gençlerin bu süreç içindeki her bir edimi, uzamsal ve geçicilik taşıdığından; değişen ve genişleyen dünyalarının her bir köşesinden aldıkları ve medyatik yönlendirmelerle değerlendirdikleri sorunlar ve çözümleri farklı olabilmekte ve sığ kalmakta ve geçicilik gösterebilmektedir (Paik, 2005: 2). Gençler her zaman bu alanda daha güçlü olabilmek için daha yüksek teknolojilere yönelmekte, bilgi ve enformasyon teknolojilerinin kendilerine avantajlar sunması nedeniyle, bu alana gündelik yaşam olanaklarını iyileştirilmesinde tercih edilmektedir.

Günümüzde “gençlik kültürü” olarak bir dünya kültüründen söz etmek olasıdır. Gençleri yönlendiren kültürel dizgeler, kaynaklarını küresel kültürden almasına rağmen, gençlerin, kendi yerellikleri içinde ulusal kültürleri içinde toplumsallaşmış olmaları nedeniyle melezlenmekte (Besley, 2003: 153–177) ve evcilleşmektedir. Böylece, gençler arasında bu kültürün kabul görmesinde kitle iletişim araçları ve bilgi ve enformasyon teknolojilerinin yaygınlaştırdığı çeşitli kimliklerle ilişkilendirilerek sunulan gündelik yaşam pratikleri, önemli olmaktadır. Toplumun hemen hemen her kesimi için bu alan yeni olanı temsil etmektedir. Yeni orta sınıf gençlik büyük oranda kültürel sermayesini aldığı, örgün eğitim sayesinde beyaz yakalı işlerin niteliklerine sahip olmak istemekte ve kariyer yapmayı hedeflemektedir. Yeni orta sınıf mensuplarının bir diğer özelliği de, kişisel gelişime verdikleri önemdir. Çünkü “yeni orta sınıf kişilik”, eylemleri ile değil kişisel gelişimlerinin onaylanması üzerinden değerlendirmeyi talep etmektedir. Kimliklerini sürekli vitrinde gördüğümüz. medyada “modern” olarak temsil edilen kimliklere benzemek için nostalji ya da bir takım özel markalar olan moda ürünleri tüketmektedir. Bireysel tarzlarını oluştururken, aslında kendileri için en uygun olanı küresel kültürel pazarda sunulan belirli seçenekler arasından seçmek zorunda hissetmektedir.

Kendini ifade etmesini kolaylaştıracak alternatif, farklı bir kimlik arayışında olan gençlerin ekonomik, politik ve kültürel tercihlerinin ve yaşam biçiminin gerisinde, bu küresel medya ve iletişim kültürünün etkilerini görmek olasıdır. Medya yoluyla kurulan görselliğinin etkililiğinde oluşan kültürel tercihler, teknik okuryazarlığın sağladığı olanaklarla beslenmektedir. Bilgi ve enformasyon teknolojilerinin kullanımına gereksinim duyan gençlerin birçok yönelimi, çok uluslu şirketlerin pazar ilişkileri için hedef aldığı ve yaratmaya çalıştığı

toplumsal eğilimlerle buluşturulmaktadır. Böylelikle gençlere, kapitalist hegemonyanın önemli bir boyutu olan tüketim kültürü ve bu teknolojik dünya aracılığıyla empoze edilmektedir. Çeşitli ulusal medya ürünleriyle taşınan, melezlenmiş standardize olmuş küresel (kozmpolit) kültür, çeşitli gençlik eğilimleri ve tarzları olarak dışlaşmakta, teknolojilerin elverdiği küresel bir öğrenme ve uygulama süreçleriyle, yaygınlık kazanmaktadır. Bu kültür çeşitli kültür endüstrisi ürünlerinin sürekli tekrarlanan içeriklerine benzer olan gerçekte modernleşmiş ve medya yoluyla güncellenmiş ve alternatif bir toplumsal sistem önermemesi nedeniyle de, değerler sistemi bakımından tutucu olan, Batı kültürüdür. Belirli bir yaş grubu için “gençlik kültürü” olarak tanımlanan ve toplumun diğer kesimleri içinde benzer değerleri içeren bu ortak kültürel matris (matrix), yerel ve küresel kültürün harmanlanarak tüketim kültürü içinde belirlenmiş yaşam biçimleri ve gündelik yaşam pratiklerinden, vb. oluşmaktadır “tanım alanı” olarak açtığı ve. Örn. Hollywood sinemasından, Kral TV-/MTV, sinema, diğer medyalarla, iç içe geçmiş olan bilgi ve iletişim teknolojilerinin kurduğu dünyanın çeşitli kahramanlarının sundukları ürünler, çeşitli yaşam stilleri ve pratikleri, hepsi bir göstergeye dönüşerek, küresel eğilimlerle gençleri buluşturmaktadır. Gençler, toplumsallaşma sürecinde yerel kültürlerinin de kendilerine yüklediği algılama ve değerlendirme biçimleriyle bu kültürü sentezleyerek, adeta bir benliğin dışa vurum süreci haline gelen“ farklı, özgür ve modern kimliğini sunmak” biçiminde bir göstergeye dönüşen, bir temsil dünyasının içinden, kendi kimlik kodlarını üretebilmektedir. Bu nedenle gençlerin kendi kimliklerini ifade edebilmeleri bakımından bu alanın öğretici ve sisteme uyumlaştırıcı bir özelliği vardır.

Kuşkusuz küresel gençlik kültürünün bir çok alt kültürleri vardır. Bunlar, bu teknolojilerin açtığı yolar üzerinde tanınmakta ve uygulama alanına kavuşturulmuş olmaktadır. Gençler kültürlerin çizdiği yeni küresel eğilimlerin tanınması, bunlarla ilgili çeşitli sanal gruplarla kurdukları iletişim ve etkileşim süreçleriyle sanal topluluklara üye olabilmektedir. Bu ilişki ve etkileşim süreçleriyle, kapitalist dünyanın post modern kültürel mantığını kendi yerel alanlarına taşınmış olmaktadır. Bu nedenle hızlı iletişim ve etkileşim olanaklarıyla İnternet dünyası, gençlerin gündelik yaşamında vazgeçilmez bir alan haline gelmiştir.

Dünyanın bu teknolojilerle bütünleşen bölümünde bilgi ve iletişim teknolojileri gençlere ilgi ve bilgi birikimleri bağlamında bir

türlü niş (niches) yaratmalarını sağlamaktadır. Çocukların doğumundan itibaren dijital bir pazarın üyesi olarak dijital oyunlarla yetişen; el bilgisayarları, cep telefonları, video oyunlar, vb. teknolojilerin yarattığı sanal bir dünyada toplumsallaşmak, dünyanın anlamlandırılması ve bilgi arama toplumsal eylemi üzerinde etkili olmaktadır. Gündelik yaşam pratikleri içinde, gençler, çocuklar, büyükler olmak üzere, herkes kendine özgü yaşamsal pratikleri, nişleri temelinde kendi bilgi alanlarıyla bağlantılar kurarak, geliştirmektedir.

World Wide Web oluşturulduğundan beri, dünyada Internet'in yayılma oranı diğer iletişim teknolojilerinin yayılma oranının önüne geçmiştir. Bilgisayar ve elektronik iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmelerin bir sonucu olarak ortaya çıkan Internet'in, toplumun geneline yayılma oranı diğer iletişim teknolojilerinin yayılma oranının önüne geçmiştir. Internet, olağanüstü bir hızla yayılarak tarihin en hızlı yayılma gösteren iletişim aracı olmuştur (Slevin, 2000: 2). Merkle ve Richardson, "teknolojik yeniliklerin (innovations), genellikle bir toplumun yaşam tarzını değiştirdiğini ve yeni girişimler için bir motivasyon yarattığını ileri sürmektedir (2000: 187–193). Rheingold'da, "daha önceki iletişim teknolojisi yeniliklerinin de insanların yaşama yollarını değiştirdiğini vurgulayarak; teknolojinin, toplumun yaşam biçimlerine yönelttiğini belirtmektedir (1993: 6). Ancak Internet ortamının toplum için yararlı olduğunu ileri süren bilim adamlarının yanı sıra, Internet araçlarının hastalık etkileri olduğunu ve psikolojik bağımlılık yarattığını ileri süren görüşler de vardır. Gündelik yaşamdan asla çıkarılamayacak bir alan haline gelmiştir. Çünkü diğer geleneksel iletişim araçlarına göre en hızlı iletişim kurulan iletişim ortamıdır.

Internet de sayıları hızla artan bir grup insan için yararlı bir bilgi toplama ve iletişim kurma aracı iken, bazıları için ise yarattığı bağımlılık nedeniyle Internet hayatlarının çok önemli bir parçası haline gelmiştir. İnsanlar, Internet araçlarını kullanarak günlük birçok faaliyeti çevrimiçi olarak gerçekleştirmektedir. Global mobil iletişim teknolojilerinin bir parçası olan SMS (Short Message Service) en genel anlamı ile GSM şebekeleri üzerinden mobil telefon vasıtası ile iletilmesi ve alınması işlemleridir. İletiler bir telefondan diğerine ulaştırılırken SMS servis merkezine (SMSC) gelir ve alıcının telefonuna yönlendirilmektedir. Bunun sonucunda ise kişiye gelen metinler cep telefonunun ekranından okunabilmektedir. Cep telefonları ve Internet birlikte çalışabilmektedir. MSN bir yandan yüz yüze iletişimde mekânsal

sınırlılıkları kaldırırken, diğer yandan güçlendirebileceği de ileri sürülebilmektedir. Gençler tarafından çok kullanılan, bu teknolojiler, geleneksel yüz yüze görüşme ilişkilerine yeni bir boyut ve nitelik kazanmıştır.

Gençler, internet aracılığıyla kurdukları etkileşim alanlarında bir yandan yeni birleşmeler yaşarken, diğer yandan bu birleşmeler kadar da çok sayıda olabilecek ayrışma ve kırılmaların içine sürüklenebilmektedirler. Özellikle buldukları mekânsal ilişkilerin frekansında düşmeler olabilmektedir. Bilgi ve iletişim teknolojileri yoluyla gerçekleştirilen hiper-bireysellik ve artan yalnızlaşma, onları oldukça çok sayıda yaşanan “post modern kabileleşme ve cemaatleşme” içine sürüklemektedir. Böylelikle modern dönemin kitle insanı olmaktan uzaklaşan gençleri, bu teknolojiler, yeni bir tür bireycilik içinde buluşturmaktadır. Kendi öz çıkarlarının daha öne geçtiği bu topluluklar içinde gençler, buldukları somut toplumsal mekanlarda bir toplumsal izolasyon içine girebilmekte, dolayısıyla aidiyet bağları çözülmekte ve bir yurtsuzluk içine sürüklenmektedir.

Gençler sanal ortamlarda bireysel özellikleri ve becerileri ve kültürel sermayeleri temelinde bu ortamların olanaklarından yararlanmaktadır. Sanal ortamlarda katıldıkları çeşitli yeni toplulukların altı çekirdek/ana değer temelinde farklılaştığı görülmektedir (Gurstein, 2000: 177). Bunlar; eğlence ve kültür, eğitim, güçlü demokrasi, sağlık ve huzur, ekonomik eşitlik, fırsat ve güç kazanmak, bilgi ve iletişim kurmak amacına hizmet edecek oluşumlardır. Gerçekte bunlar arasında güçlü bağılıklar da vardır. Örn. Güçlü bilgi ve iletişim isteği, güç kazanmak ve fırsatları yakalamak, isteğini de beraberinde getirmektedir. Bu nedenle sanal alanın bu tür organizasyonları, birbiriyle karşılıklı olarak bağlantılılık göstermektedir (Önür, 2006: 459).

Sanal alanda yaratılan bu aidiyet biçimleri, halen oluşmaya ve gençlerde kendi topluluklarını kurmaya devam etmektedir. Teknolojinin getirdiği bu yeni olanaklar içinde sistem tarafından bir tekno-dünyanın sürekli geliştirilmesi ve dönüştürülmesi, bu dünya içinde çok fazla alternatiflerin sunulmasıyla gençlere buldukları coğrafyalarda, bir tür izolasyon da sağlamaktadır. Yerel kültürün kendilerine sunduğu çözüm önerileri dışında yeni arayışların ve farklı girişlerin sergilendiği bu dijital ortamlarda, etkileşimin yoğunluğu ve çeşitliliği için, iletişimde kullanılabilen teknoloji okuryazarlığı kadar, konuşma dilleri de önemlidir. Bu ortamlar gençlere hem yeni etkileşim alanlarıyla iletişim etkileşim,

değişme ve kendini geliştirme fırsatları yaratmakta hem de karşılaşılan sorunlar ve çeşitli mutsuzluk durumlarında adeta bir kaçış alanı kurmaktadır. Kapitalist değerlerin bireyselliğe, rekabete ve hedonizme, narsizme ve kayıtsızlığa, vb. yönlendirmesi nedeniyle sanal ortam tüketimcilik, maddi nesnelere ya da metalar ile kendini “içermenin” veya “doldurmanın” dolayımında “kişisel inşa bireysel bir proje” haline gelmiştir. Böylelikle gençler iletişim teknolojileriyle buldukları mekânlardan koparılmış olmaktadır. Gençlerin gereksinimleri bağlamında üyelik gösterdikleri sanal cemaatler önemlidir.

Ortaya çıkışları ve gösterdikleri özellikler bakımından sanal cemaatlerle postmodernizm arasında bir paralellik kurulabileceğini ileri süren Furnham, bu topluluklarda toplumsal hiyerarşilerin ortadan kalktığını ve birçok konuda ötekisiz bir dünyanın kurulduğunu belirtmektedir (1998: 298). Öğrencilerin geliştirdiği bu cemaat ilişkilerini, geleneksel toplumun cemaat ilişkilerinden ayırtmak gerekmektedir. Çünkü geleneksel kültürde kişinin üyesi olduğu aile, akrabalık, ilişkileri bağlamında kurulan topluluk ilişkileri, kişilerin toplumsal güvenlik sistemlerinin de kurulduğu bir etkileşim alanlarıdır. Oysa sanal toplulukların böyle bir kusatıcı yönlendirici özelliği yoktur. Özellikle İnternet ortamının gençlerin dışında aile ve bulduğumuz toplumsal mekânlarda teknolojiye sahip ve teknoloji okuryazar her yaşta kişiye açık olduğu için, “modern insanların birlikte etkileşim kurdukları” gündelik yaşamın uzantısı olan alanlardır. Burada gençler teknolojiyle iç içe yaşayarak, kendilerini daha özgür hissedebilmekte iken, diğer aile üyeleri, vb. kişilerinde görece farklılıklarla bu ortamların üyesi haline geldiği söylenebilmektedir. Çağımızın güvenlik sistemlerinin atomize olmuş insanına zorunlu olarak yüklediği “yalnızlık ve güvensizlik hissini” bu sanal cemaatler, görece hafifletmekte ve mekan sınırlarına bağlı kalmadan yeni ilişkilere girişi kolaylaştırdığı için de tercih de edilmektedir.

Gençlerin bu alanı diğer bir kullanım gereksinimi eğlencedir. Eğlence endüstrisi bilgi ve iletişim endüstrisi ile de iç içe geçtiği için, özellikle İnternet ve video oyun ortamları önemli gözüken, tüketilen bir eğlence türü haline gelmiştir. Bu alan gençler ve çocuklar için görsellik ve aktif katılımı kombine edildiği için oyuncuyu pasif olmaktan çıkarmaktadır. Bu nedenle çok tercih edilen etkileşim alanı olmaktadır. Video bilgisayar oyunları ve sanal ortamlarda oynanan diğer oyunlar, zaman/meکان konseptinde ele alındığında gündelik yaşamın yerleşik

eğlence dizgelerinden koparan, alternatif bir eğlence alanı görünümündedir, Her oyun kendi zaman/meکان çizgilerini içinde eylem süreci kurgusunu barındırmaktadır. Dolayısıyla oyunların kendi kuralları birbirinden farklıdır. Tıpkı gerçek yaşamda olduğu gibi bunların ihlal edilmesi, oyunun sona ermesi anlamına geldiği için, mutlaka kurallara uyulmasını gerektirdiğinden, yalnız oynanan oyun bile olsa, oyun oyuncusu üzerine kendi kontrolünü kurmaktadır. Bu nedenle bilgisayar oyunlarına da gençler yalnızlıktan bir kaçış ve eğlence alanı olarak girdikleri oyun ortamında “aktif bir katılım duyumu” içinde eğlenebilmektedirler.

Sayısal medyanın en önemli özelliği de değişen uyarılara karşı yanıt verebilme özelliğidir. Bunu sağlayan unsur ise etkileşimdir. Bu oyunları iki ya da daha fazla zekânın (insan/yapay) belirli sonlara ulaşmak için geliştirdikleri stratejilerin bütünü olarak düşünüldüğünde, oyunun akış sürecinde kurulan etkileşimlerde, oyuncu ile doğrudan bir etkileşimin olduğu görülür (Tofts, 2003: 5) Oyun bu etkileşimi kendi kendine düzenlemektedir. Oyunun kuralları, izleği ve yapısı, kullanıcıya sınırlı sayıdaki opsiyonlar arasından seçme şansı da vermektedir (Darley, 2000: 165). Dolayısıyla gençler bu oyunları oynarken, çok fazla kişi ile bir arada olma gereği ortadan kalkmaktadır.

Bilgisayar oyunlarının klasik oyun modeline getirileri şunlardır: (Juil, 2003: 143) Bilgisayar oyunlarının kuralları otomatik yapılandırıldığından, daha karmaşık bütünlerin önü açılmaktadır. Bilgisayar oyunlarının kuralları arka planda tutulduğundan, oyuncunun odağını asıl olarak oyunun görünen kurgusal dünyasına çekmek mümkün hale gelmektedir. Doğrudan somut materyallere bağlı olmadıklarından, bilgisayar oyunlarının oyuncuyu kendi kurgu dünyasıyla bütünleştirmesi elektronik olmayan oyunlardan daha kolay olmaktadır. Bilgisayar oyunlarında türler, geçmişteki prototiplerinden bu yana değişen biçimleriyle ve belli kurallar bütünü üzerine kurulu düzenleriyle artık standart hale gelmeye başlamıştır. Sabit bir yapı, bu yeni aracın niteliklerini belirlemede kuramsal açıdan önem arz etmektedir

Bilgi teknolojilerinin gündelik yaşamda; eğitimden, kentsel gereksinimlere, boş zamanlardan, iş yaşamına kadar hemen her konuda birçok kolaylık getirmektedir. Bu teknolojileri gençler çoğunlukla gündelik yaşamlarında kullanmaktadır. Ancak tüm gençlerin kullanım düzeyleri birbirinden farklıdır. Teknolojilerin kullanılıp/ kullanılmaması durumu, makro sosyolojik faktörlere göre belirlenirken, teknolojilerin

benimsenmesi/ benimsenmemesinde ise, mikro sosyolojik özellikler önemli olmaktadır. Bilgi teknolojilerinin yarattığı sanal mekanların merkezinde, çevresinde ve dışında yaşayan gençlerin, bu kentle/kasabayla gündelik yaşam pratikleri içinde uyum ve bütünleşmesi farklılıkları göstermeleri kaçınılmazdır. “İnsanlar arasında teknoloji kullananlar/ kullanmayanlar (Howland, 1998: 101).

Toplumsal sistemin bu teknolojiler üzerinden işlemesi dolayısıyla gündelik yaşam içinde hissettirdiği kullanım zorunlulukları, dijital bölünmelerin yanı sıra, bireysel tercihler temelinde de değişmektedir. Modern yaşam biçimi içinde ortaya çıkan “bilgi boşluğunu” giderebilmek için, bu teknolojileri kullananları ve kullanmayanları Murdock üç kategoriye ayırmaktadır (Selwyn, 2003: 101). Bunlar; a. çekirdek-asıl (core) çok fazla teknoloji kullananlar, b. çevresel (peripheral) kullanıcılar ki bunlar kısmen ya da gerek duydukları da daha seyrek olarak teknoloji kullananlar ve teknolojileri dışlayanlar (excluded) olmak üzere... Toplumsal ve ekonomik eşitsizlikler de bu teknolojileri kullanmama yönünde etkili olurken, bazılarının da öznel nedenleri teknolojik korkuları (Technophobia) olanlar ile ideolojik olarak karşı olanlar, gündelik yaşamlarında bu teknolojilere karşı olumlu tutum geliştiremeyenlerdir.

3. Araştırmanın Amacı ve Yöntemi

3.1. Araştırma Problemi

Türkiye geleneksel ve modern toplumsal yapıların işleyişi içinde barındıran bir toplum yapısıyla küreselleşmenin dinamikleri içinde değişmektedir. Küresel dünyanın endüstri devrimi gibi girdiği yeni dönemde Bilgi ve iletişim teknolojileri (ICT) toplumsal sistemin işleyişi içinde yeterince yaygınlaşmamıştır. Batı için sektörel gelişim ve işleyiş bakımından, bu teknolojiler bir devrim niteliği gösterebilmektedir. Ancak Türkiye bu teknolojilerle pazar olma ilişkileri çerçevesinde tanışmaktadır. Sektörel bakımdan özellikle çok uluslu firmalar da olmak üzere birçok firmada teknolojilerin kullanıldığı görülmektedir. Hatta çoğu küçük ölçekli işletmeler de bile uygun değer düzeyde kullanılamasa da kayıtların yapılması boyutunda giderek yaygınlaştığı görülmektedir. Ancak, gerek bu teknolojilere gündelik yaşam içinde duyulan gereksinim gerekse alt yapı olarak coğrafik alanlar arasındaki eşitsiz dağılımı nedeniyle Türkiye’de dijital bölünme gün geçtikçe varlığını hissettirmektedir. Giderek aşılması zor bir sorun haline gelmektedir.

Hatta sosyo-ekonomik farklılıkları daha da derinleştirecek bir olgu olarak dikkati çekmektedir.

Dijital bölünme Internet ve benzeri yeni kaynakları, etkin biçimde kullananlarla kullanamayanlar arasındaki farka karşılık gelen kavram, bu kaynaklara erişme eşitsizlikleri devam etmekte, hatta sosyo-ekonomik eşitsizlikle yan yana giden coğrafyasal eşitsizliklerle ilişkili olarak giderek derinleşmektedir. Toplumda birçok boyutları olan bu sorunun, üniversite eğitimi içinde görece azaldığı dikkati çekmektedir. Çünkü üniversitelerin müfredat programları içinde araştırmaya yönettikleri öğrencilerin gündelik yaşam aktiviteleri içinde bu teknolojiler vazgeçilmez olmaktadır. Diğer yandan hemen her fakültede verilen bilgisayar dersleriyle teknoloji okuryazarlığı sorunu da kısmen aşılmış olmaktadır. Gençlerin “gençlik kültürü içinde bir tüketim alanı” olarak algıladıkları bu teknolojiler tercih edilen bir materyalleri durumuna dönüşmüştür.

Üniversite gençliği içinde toplumun orta ve ortanın üstü konumdan gelmeyen öğrencilerde vardır. Ancak eğitimdeki fırsat eşitsizliklerini aşabilmek ve sınavlarda başarılı olabilmek için yılları alan yüklü bir yatırımın yapılmasının gerekli olduğu Türkiye’de öğrenciler, gelecek yaşamlarında tüketim taleplerini karşılayabilecekleri güvenceli ve profesyonel meslekleri elde etme çabası içindedirler. Bir yandan tüketim, diğer yandan bireycilik ve hedonizm benimsenen ortak değerlerdir.

Robert Hollans ve Chatterton P. yeni orta sınıf gençlerin, profesyonel mesleklere yöneldiklerini, ailelerin ekonomik sermayelerini, tüketim harcamaları üzerinden simgesel bir sermaye ve statüye dönüştürebilmek için kullanma olanağına da sahip olduklarını, sürekli belirli markalarla yaşamakta olduklarını, vb. ifade etmektedir (2003: 82–84). Gençlerin tüketim eğilimlerinde küresel markalar sıkça tercih edilmekte, edindiği kültürel sermayeyi farklılığını ve kimliğini dışa vurmak bakımından kullanmaktadır. Bu nedenle Türkiye’deki üniversite öğrencilerinin gerçekte orta üst sınıf ailelerden gelmeseler bile, bu eğilimleri taşıdıkları varsayılmıştır.

Üniversite ortamlarında kısmen de olsa dijital bölünmenin aşılmış olması ile öğrencilerin gündelik yaşamlarında hangi teknolojilere sahip olup/ olmadıkları, bu teknolojileri nasıl kullandıkları, ne düzeyde yararlandıkları, eğitim araştırma konusunda ne ölçüde yararlanıp/

yararlanamadıkları, sanal ortamda hareketlilikleri, vb. konular araştırılması gereken önemde gözükmektedir.

3.2. Araştırmanın Metodu ve Hipotezleri

Cinsiyet, gelir/aile geliri, eğitim ve ırksal köken ve bulunduğu yerleşim yerindeki topluluk alt kültürü içinde etkili olmaktadır. Bilgi teknolojilerine ilişkin verilen değerler ile bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanma durumu arasında doğrusal bir ilişki (Lizie& Steward& Alize, 2004: 12) olması dolayısıyla, öğrencilerin bilgi teknolojileriyle etkileşimlerinin boyutları ve gündelik yaşamlarındaki önemi araştırılmaya çalışılmıştır. Sorular çoktan seçmeli ve yarı açık yarı kapalı uçlu olarak hazırlanmıştır. İki gruptan oluşan sorular ile a. Bilgi ve iletişim bunlarla entegre olabilen bazı mobil teknolojilere sahip olup/olmama durumu, b. Gündelik yaşamda bu teknolojilerin kullanma sıklığı, vb. konular araştırılmıştır. Araştırma “bir hipotez testi” çalışmasıdır. Elde edilen sayısal veriler, SPSS paket programı ile değerlendirilmiştir. Öncelikle verilerin genel frekans (yüzde) dağılımları dikkate alınarak değerlendirilmiştir. Bağımsız değişkenler dikkate alınarak anlamlı çapraz ilişkiler kurulmaya çalışılarak, hipotezlerin geçerliliği kontrol edilmiştir.

3.2.1. Araştırmanın Temel Varsayımı

Üniversiteler; eğitim müfredatları ve sunduğu olanaklar bakımından kendi içinde dijital bölünmelerin en az hissedildiği ortamlardır. Üniversite öğrencileri okul ortamına getirdikleri farklı toplumsal özelliklerinin yanı sıra, eğitim öğretim etkinliklerinin de bir sonucu olarak, bu teknolojilerle daha yoğun etkileşim kurmak durumundadırlar. Gençler, söz konusu teknolojilerin olanaklarından yararlanarak, bilgiye dayalı imalat ve hizmetler sektöründe istihdam edilebilecek donanımına sahip olmaktadırlar Okulların müfredat programlarıyla kendilerine yüklenen bilgi ve beceri düzeyi ve sahip oldukları olanaklarla diğer toplumsal kategorilere göre, dijital bölünmeleri aşabilmektedir.

3.3. Araştırmanın Hipotezleri

Bu araştırmada; a. Bağımsız değişkenler; cinsiyet, b. Bağımlı değişken ise sahip olunan teknolojiler, bu teknolojilere yüklenen anlamlar ve gündelik yaşamda kullanma sıklığı. Bu çalışmada öğrenim durumunun etkisi araştırılmamıştır. Çünkü fakültelerin müfredatları farklı olsa da her fakültede bilgisayar laboratuvarlarının olması ve bilgisayarlarla

ilgili derslerin verilmesi nedeni ile öğrenim durumuna göre bağımlı değişkenler araştırılmamıştır.

H₀ =Üniversite öğrencilerinin bilgi teknolojilerine sahip olma, teknolojilerden yararlanma durumları ve bu teknolojileri gündelik yaşamlarında kullanım sıklıkları; cinsiyete göre değişmemektedir.

H₁ Üniversite öğrencilerinin bilgi teknolojilerine sahip olma, teknolojilerden yararlanma durumları ve bu teknolojileri gündelik yaşamlarında kullanım sıklıkları; cinsiyete göre değişmektedir

3.4. Araştırmanın Uygulama Alanı

Bu araştırma betimsel özellikte olan bir araştırmadır. Uygulama 2005–2006 öğrenim yılının Mart ayında Ege Üniversitesi'nin değişik fakültelerinden öğrenciler üzerinde gerçekleştirilmiştir. Çalışma, küme örnekleme yöntemiyle oluşturulan bir örnekleme üzerinde, Ege üniversitesi fakültelerinden öğrencilerin gönüllülük esası dikkate alınarak katılımlarının gerçekleştirildiği bir çalışmadır. Toplam 263 denekle görüşme gerçekleştirilmiş ancak yapılan incelemelerde 215 anketin değerlendirilebileceği kararna varılmıştır. Çünkü bazı deneklerin bazı soruları yanıtlamadıkları görülmüştür.

4.Araştırma Bulguları ve Değerlendirilmesi

Deneklerin demografik özellikleri dikkate alındığında dağılım aşağıdaki gibidir.

4.1.Deneklerin Demografik Özellikleri

Araştırmaya katılan deneklerin çoğunluğu kızdır. Toplam 215 denegin; (%55,3)'ü (119 kişi) kız, geriye kalan %44,7'si (96kişi) erkektir.

Yaş değişkeni araştırma lisans grubundan öğrencilere uygulandığı için yaş kategorileri dikkate alınmamıştır.

Medeni durum, teknolojilere yönelimde; hem teknolojilere sahip olup olmamak hem de kullanım sıklığı bakımından öğrencilerin evli olup olmadıkları da etkili olabilmektedir. Deneklerin %87,9'u (189 kişi) bekâr, geriye kalan %12.1 (26kişi de) evlidir.

Öğrencilerin araştırmansın yapıldığı dönemde büyük çoğunluğunun (%41.4)'ü 200-400YTL gelir düzeyine sahipken, %24.2'si 100-2—YTL., %16.7'si 400-6000YTL., 100-2000YTL,%7.5'i 700-800YTL, % 5.1'i . %4.7'si de 600-800YTL gelire sahiptir. Görüldüğü üzere öğrenciler çoğunluğu üst gelir grubunda değildir. Ancak yine de bu teknolojilerin büyük kısmını, gündelik yaşamlarında kullanır durumdadırlar.

4.2. Deneklerin Yararlandığı Bilgi Teknolojileri

Öğrencilerin her biri gündelik yaşamında birden çok bilgi ve iletişim teknolojilerini gündelik yaşamlarında kullandıkları görülmektedir.

Tablo 1: Yararlanılan Bilgi Teknolojileri

Sahip Olunan Teknolojiler	Sayı	%
Cep telefonu, fotoğraf makinesi.	1	5
Cep telefonu, bilgisayar, fotoğraf makinesi	47	21.9
Cep telefonu, bilgisayar	82	38.1
Cep telefonu	42	19.5
Cep telefonu, bilgisayar, kamera	13	6.0
Cep telefonu, bilgisayar, fotoğraf makinesi, kamera	11	5.1
Bilgisayar, fotoğraf makinesi	1	1.4
Kamera, diğer	9	4.2
Cep telefonu, bilgisayar notebook	6	2.8
Cep telefonu, notebook	3	1.4
Bilgisayar	2	.9
Kamera	4	1.9
Yanıtsız	1	5
Toplam	215	100

Tabloda görüldüğü üzere öğrencilerin yaşamında en önemli yeri cep telefonları ve bilgisayarlar almaktadır. Halen geleneksel toplumsal özelliklerimizi sürdürmemizin de bir göstergesi olabilecek yüz yüze iletişimin elektronik ortam üzerinden sıklaştırılmasının yanı sıra güvenlik, özgürlük, vb. birçok duyumun bu araçlar üzerinden hissettiklerini belirtmişlerdir.

“Cinsiyet ile bilgi ve iletişim teknolojiden yararlanma durumu” arasında bir ilişki araştırıldığında, %5 anlamlılık düzeyinde, bir anlamlı bir ilişki vardır ($p=16.906 > \alpha =.05$). Buna göre erkekler, kız öğrencilere göre gündelik yaşamlarında daha yoğun teknoloji kullanımına sahiptir.

4.3. Bilgi ve İletişim Teknolojilerinin Gündelik Yaşamda

Yeri

Öğrenciler gündelik yaşamlarını bu teknolojilerin getirdiği kolaylıklar üzerine kurmuşlardır. Hatta eğitim öğretim etkinliklerinin

yanı sıra, serbest zaman etkinliklerinin büyük çoğunluğunu bu teknolojiler yoluyla gerçekleştirdikleri etkinliklerden oluşmaktadır. Çünkü siber uzamın ticari bir mantık temelinde inşa edilmesi dolayısıyla, bu alan gösteri uzamlarına dönüşmüştür. Hem imalat sektörüne ait siteler, hem de insan gereksinimlerini gidermeye yönelik hizmetlerin tanıtıldığı çeşitli kuruluşların web siteleri, onlarla ilgili yenilikler merak ve ilgi odağı haline gelebilmektedir. Bu nedenle gençler, modern yaşama katılımlarında ön bilgi ve kendilerini geliştirmeleri açısından bu teknolojilerin gereğine inanmaktadır. Bu değerlendirmenin ortaya çıkışında kuşkusuz öğrencilerin teknoloji okur-yazar olmalarının etkisi büyüktür.

Tablo 2: Bilgi ve İletişim Teknolojilerinin Önemi

ICT Gündelik Yaşamda Önemi	Sayı	%
Önemli değil	6	2.8
Kısmen Önemli	33	15.3
Kararsız	10	4.7
Önemli	49	22.8
Çok çok önemli	117	54.4
Toplam	215	100.00

Cinsiyet ile bilgi ve iletişim teknolojilerinin algılanan önemi arasında bir ilişki araştırıldığında da %5 anlamlılık düzeyinde, bir anlamlı bir ilişki yoktur ($p=14.048 < \alpha = .05$). Buna göre erkek ve kız öğrencilere göre, gündelik yaşamın akışı içinde, teknolojilerin algılanan önemi değişmemektedir. Bu konuyu pekiştirecek bir başka soru da “*bilgi ve iletişim teknolojilerinin modern yaşama geçişte bir köprü*” olduğu görüşüne katılıp katılmadıkları konusundadır. Öğrencilerin büyük bir kısmı % 41,9’u kesinlikle katıldıklarını belirtmişlerdir. Bunu destekleyen ikinci sırada %67’si de bu görüşe katıldıklarını belirtmişlerdir. Üçüncü sırada kısmen katılanlar (%29) gelmektedir ki bu oranlar bir arada değerlendirildiğinde, bu teknolojilerin öğrencilerin gündelik yaşamlarını, modern yaşamın gereklerine göre örüntülemelerinde, modern dünyanın yeni mallarını ve yeni ilişkilerini tanıyarak ön bilgi oluşturmaları açısından bir köprü işlevinin olduğuna inandıkları görülmektedir. Kalan öğrenciler (%16) “kararsız” olmalarına rağmen, diğerleri de (%13) bu görüşe “kesinlikle katılmadıklarını” belirtmişlerdir.

Konuyla bağlantılı diğer bir soru da “*bu alandaki gelişmeleri takip edip/etmedikleri*” konusu üzerinedir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu (%93), ICT konusundaki gelişmeleri sıklıkla yakından takip ettiklerini belirtmişlerdir. İkinci sırada (%72), bazen takip ettiklerini belirtenler gelmektedir. Daima çok sık bu konuyla ilgilendiklerini belirtenler (%22), diğerleri (%7) ise ilgilenmediklerini belirtmişlerdir. Sürekli takip eden öğrenciler, muhtemelen mühendislik fakültesi öğrencileri olabilir ancak yine de bu teknolojilerle toplumsal yaşamdaki amaçlarına ulaşabilecekleri ve her bir yeniliğin onların yaşamını daha da kolaylaştıracağı görüşü yaygındır.

Cinsiyet ile bilgi ve iletişim teknolojilerindeki yenilikleri ve değişimleri takip edip/etmeme konusunda %5 anlamlılık düzeyinde, bir anlamlı bir ilişki olduğu dikkati çekmektedir ($p=16.850 > \alpha = .05$). Buna göre erkek ve kız öğrencilere göre, bilgisayar teknolojileri ve Internet dünyasının yeniliklerini kız öğrencilerin çoğunluğu (%47)’s nadiren, erkeklerin çoğunluğu ise, (%54), sık sık takip ederek, kendilerini yenilemeye çalıştıklarını belirtmişlerdir.

Bu konuda bilgisayarların öğrenciler için ne amaçlar kullanıldığı ya da öğrencilere kendileri için “*bilgisayarların gündelik yaşamda ne anlama geldiği*”, işlevleri sorulduğunda; öğrencilerin çoğunun, birçok etkinliğini yerine getirmede bilgisayarları kullandıkları gözlenmektedir. Zaten çoğu öğrencinin evinde bilgisayarları vardır. Donanım farklılıkları olsa da öğrencilerin çoğunun (%84.18=181 kişi) bilgisayarı mevcuttur. Çoğu öğrenci, gündelik yaşamının gereklerinin büyük oranda bilgisayarlarla giderdiği dikkati çekmektedir. Tübitak-Bülten (Öztürk, 2005: 111–131) araştırmasıyla kıyaslandığında, bilgisayar sahipliği bakımından öğrencilerin daha iyi durumda olduğu görülmektedir. Öğrenciler bilgi teknolojilerini kullanmak bakımından ülke geneline göre bilgi beceri ve donanım içinde oldukları gözlenmektedir. Ancak bu dijital bölünmeyi artırmaktadır.

Cinsiyet ile bilgisayarların kullanılma amacı arasında bir ilişki araştırıldığında da %5 anlamlılık düzeyinde, bir anlamlı bir ilişki yoktur ($p=15.661 < \alpha = .05$). Buna göre erkek ve kız öğrencilerin, gündelik yaşamlarında aynı amaçlarla bilgisayarları kullanmaktadır.

Tablo 3: Bilgisayarların Kullanılma Amaçları

Bilgisayar Kullanılma Amaçları	Sayı	%
1. Yanıtsız	14	6.5
2. İnternete Bağlanmak	20	9.3
3. Kişisel amaçlarla (tez, ödev arş.)	20	9.3
4. Müzik dinlemek için	7	3.3
5. TV Video seyretmek	4	1.9
6. Web sayfa ve site tasarımı, vb. beceriler geliştirmek için	2	.9
7. 2, 3, 4, 5, 6	72	33.5
8. 2, 3	39	18.1
9. 2, 3, 4, 5	11	5.1
10. 2, 4, 5	6	2.8
11. 2, 3, 4	11	5.1
12. 2, 3, 5	6	2.8
13. 2, 3, 6	3	1.4
Toplam	215	100.0

Not: Tabloda birden çok amaçlı kullanım için, kullanımın önündeki rakamlar verilmiştir.

4.4. İnternette Yararlanma Biçimleri

Tablo 3'den de görüldüğü üzere öğrenciler gündelik yaşamın bütün aktivitelerini İnternette de sürdürmektedir. Öte yandan İnternet'in öğrenciler arasında bu kadar yaygınlaşmasının sebebi; eğitim kurumlarının öğrencilerine bilgisayar ve İnternet kullanım olanakları sunmasıyla ve/veya öğrencilerin İnternet kafe gibi başka mekânlarda bilgisayar ve İnternet kullanmasıyla açıklanabilir. Türkiye'de gerçekleştirilen bir araştırma, İnternet kafe kullanıcılarının % 52,5'nin öğrencilerden meydana geldiğini ortaya koymaktadır (Taşpınar& Gümüş, 2005: 85). Öğrenciler İnternet'i iletişim kurma, bilgi arama ve çevrimiçi hizmetlerden faydalanma aracı olarak yoğun bir şekilde kullanmaktadır. Öğrenciler İnternet kullanmada birden çok nedeni bir arada göstermektedir". *İnternet ortamında gezinmek* " seçeneğinin büyük oranda tercih edilmesi, öğrencilerin bu alanda

geliştirdikleri sanal ortam bağımlılıklarının da göstergesidir. Gençler görüldüğü üzere birden çok alanından hizmet almaktadır. Gençler bu alanda hem modern toplumun yeniliklerini hem de bu öğrendikleri bağlamında kendini ve kendi kimliğini keşfetmektedir.

Tablo 4: İnternette Yararlanma Biçimleri

Yararlanma Biçimleri	Sayı	%
Yanıtsız	27	12,6
1. Merak ettiğim araştırma yaptığım konu hakkında bilgi toplamak	5	2,3
2. Dünyada olup biten olayları takip etmek	12	5,6
3. Uzaktaki kişi/ grup/ kurumlarla iletişim kurmak	5	2,3
4. Oyun oynayarak hoş vakit geçirmek	2	.9
5. Yazılı/ Webcam yoluyla sohbet	3	1.4
6. İnternet ortamında gezinmek	87	40.5
7. 3, 2, 4	20	9.3
8. 3, 2, 5	29	13.6
9. 2, 6, 3	4	1.9
10. 6, 4, 3	3	1.4
11. 6, 5, 3	5	2.3
12. 5, 6, 4	8	3.7
13. 2, 6, 4	3	1.4
14. 3, 4, 5	1	.5
Toplam	214	99.5

Not: Tabloda birden çok amaçlı kullanım için, kullanımın önündeki rakamlar verilmiştir.

Her öğrenci kendi gereksinimleri çerçevesinde oluşturduğu hücreleri (dolaşım alanı) içerisinde kendilerine sunulan kadarı ile yetinen ve çizilen sınırların dışına düşünsel olarak da çıkamadıkları için, öğrenciler, kendi gerçekliklerinin farkındalığını üretememekte ve bu alanın sunumları içinde kendi gerçekliğini inşa etmektedir.

Cinsiyet ile bilgisayarların kullanılma amacı arasında bir ilişki araştırıldığında da %5 anlamlılık düzeyinde, bir anlamlı bir ilişki yoktur ($p=13.044 < \alpha =.05$). Buna göre internet, erkek ve kız öğrencilerin,

gündelik yaşamlarında benzer değişiklikleri yaratmakta ve benzer şekillerde faydalanmaktadırlar.

Internet ortamının cazip kılan etkenlerden biri de MSN (Messenger)'dir. Gençler mekân sınırlarını ve zamanı aşarak, yüz yüze ilişkilerini desteklemek ve pekiştirmek amacıyla çevrimiçi iletişim kurmaktadır. Diğer yandan, okul dışındaki yaşamlarında var olan eski/yeni ilişkilerini zaman engelini aşarak, sürdürmek, amacıyla kullanmaktadır. Bu şekilde kurulan bir iletişim kamusal ve özel alan arasındaki sınırları da ortadan kaldırırken, eş anlı iletişim sürecinde gençler arasındaki yeni simgesel sınırlar ve bağlar kurulmaktadır. Gençler bu araçlar yoluyla açıldıkları geniş siber uzamlar içinde, çeşitli riskleri ortadan kaldırmak için, çoklukla tanıdık bildik insanlarla etkileşime geçmektedir. Bu durum bir güvenlik hissini arayış içinde olmaktan kaynaklanabilmektedir. Böylelikle ilişki mekânları kontrol altına alınmış olmaktadır.

4.5.Cep Telefonları

1990'lardan sonra mobil teknolojilerin gelişimi ile birlikte cep telefonları gündelik yaşamın ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Geleneksel ve yüz yüze ilişkilerin daha da sıklaştırılmasını ve güncellenmesini sağlayan bu nedenle de mekân engellerinin aşılarda gündelik yaşamın zaman yönetimini kolaylaştıran bir araç olarak, toplumumuzda oldukça çabuk ve kolay yaygınlık kazanmıştır. Cep telefonlarının gençlere sağladıkları olanakların başında, "özgürleşme" hissi gelmektedir. Gençler, modern toplumun değerlerinin sürekli öne çıkardığı "bireyselleşme" duygumunu, cep telefonları üzerinden daha yoğun bir biçimde algılamaktadır. Hatta zaman zaman telefonların gençler sağladığı avantajlara ve hizmetlere göre, belirli markaların takip edildiği, adeta "gençlerin kimliklerinin birer anlatım aracı" olarak yerini aldığı söylenebilmektedir. Bu nedenle cep telefonları salt bir iletişim aracı değil, bir statü göstergesi olarak da işlev üstlenmiştir. Cep telefonlarıyla konuşmanın ötesinde hatta konuşmadan daha çok tercih edilen iletişim biçimi, yazılı mesajlar (SMS)'dir. Son dönemin yeni bir iletişim biçimi olarak yaygınlık kazanmıştır.

Genel olarak bu araçların gelişim süreci; kişiler arası iletişim, teknolojik olarak, hatlı telefondan cep telefonuna, mail sistemine yani yazılı metin SMS (kısa mesaj servisleri)'e doğru bir değişim göstermektedir. İletişim teknolojilerinin gelişimi ile birlikte kişiler

arasında aynı mekân içinde gerçekleşen yüz yüze iletişim sıklığında azalma, iletişim sıklığında artma görülmektedir.

Tablo 5: Cep telefonları Kullanım Nedenleri

Kullanım Yararlılıkları	Sayı	%
1. Oyun Oynamak	7	3.3
2. Konuşmak ve mesaj göndermek	57	26.5
3. İnternete bağlanmak	10	4.7
4. Fotoğraf Çekmek, 2, 1	6	2.8
5. Müzik Dinlemek	1	.5
6. 3, 4, 5	27	12,6
7. 4, 1	73	34,0
8. 3, 5	8	3,7
9. 4, 5	13	6,3
10. 2, 3	9	4,2
11. 2, 5, 1	2	.9
12. 2, 5, 3	1	.5
13. 3, 4	1	.5
Toplam	215	100

Not: Tabloda birden çok amaçlı kullanım için, kullanımın önündeki rakamlar verilmiştir.

Tablodan da görüldüğü üzere, öğrenciler cep telefonlarını çok amaçlı kullanmaktadır. “Aynı anda her yerde olma ve birden fazla etkinlik ve iletişimi kurabilme imkanı veren” bu araçlar gençler tarafından oldukça fazla tercih edilmesinin nedeni, iletişimin hem ucuz olması hem de yazılı mesaj gönderme anında gerek duyulan kısaltmalarda, giderek ortak bir dile doğru kaymaların gerçekleşmekte olmasıdır.

Cinsiyet ile cep telefonlarını kullanılma amacı arasında bir ilişki araştırıldığında da %5 anlamlılık düzeyinde, bir anlamlı bir ilişki yoktur ($p=8.177 < \alpha =.05$). Buna göre internet, erkek ve kız öğrencilerin, gündelik yaşamlarında benzer cep telefonlarından yararlanmaktadır.

Cep telefonları ile ilgili yapılan birçok çalışmada, bizim çalışmamıza benzer sonuçlar elde edilmiştir. Örn. MSN'nin gençler tarafından daha çok tercih edildiği, yaş aralıkları yükseldikçe kullanımda düşmelerin olduğu görülmektedir. Cinsiyet farklılıkları da dikkate

alındığında kadınların erkeklere göre daha fazla yazılı mesajlarla iletişimi tercih ettikleri görülmektedir. Gençler arasında MSN, romantik arkadaşlık ilişkilerini kurmak, sürdürmek için tercih edilmektedir. Bunun yanı sıra gündelik aktiviteleri düzenlemek, koordine etmek, dedikodu yapmak, haberleşme sağlamak amacıyla kullanıldığı görülmektedir (Ling, 2004: 75–78). Araştırma süresince soru kağıtlarına ek olarak gençlerle yapılan mülakatlarda SMS iletişiminin kendilerini daha iyi ifade edebildiklerini, çünkü yüz yüze iletişimin kontrolünün ortadan kalktığını, daha ucuz olduğunu, doğum günleri gibi özel günlerde ucuz iletişim kurmayı sağladığını ancak gerek sözlü gerekse yazılı iletişimin gençlerin iletişim sürecinin daha özgür ve bağımsız duruma doğru bir dönüşüm gösterdiği görülmektedir.

4.6. Bilgisayar ve İnterneti Kullanma Sıklığı

Bilgi ve enformasyon teknolojilerinin gündelik yaşamdaki önemi, kullanım sıklığıyla doğrudan ilişkili olmaktadır. Bu nedenle bu teknolojileri gündelik yaşamlarında ne kadar sıklıkla kullandıkları konusu araştırılmaya çalışılmıştır.

Tablo 6’da görüldüğü üzere öğrenciler, eğitim ve öğretimi destekleyici ve özel alanlara ait konularda bilgi aramak için, her gün İnternet ortamına girmekte ya da bilgisayarına daha önce kaydetmiş olduğu bilgileri kullanmaktadır. Öğrencilerin yönelimleri temelinde değerlendirildiğinde, “bilgi” ve “iletişim teknolojilerinin küreselleşen dünyanın temelinde yer aldığının farkında oldukları söylenebilir. Üniversiteler uygun değer düzeyde olmasa bile bu konuda öncü rolünü sürdürmektedir. Üniversite eğitimi bilgi teknolojileri desteğinde gerçekleştirilmektedir. Her ne kadar toplumun geçmişten getirdiği geleneksel eğitim anlayışının etkileri sürmekte ise de, giderek terk edilme sürecine girmiş olduğu görülmektedir. Üniversiteler bilgi teknolojilerini kullanarak öğrencilere maliyet-etkili eğitim sunarken, yüksek nitelik ve esnekliğe ulaşma olanaklarını da yakalamış gözükmektedirler. Artık sınıf kavramı dört duvar arasından çıkmakta, dünyanın herhangi bir yerindeki bilgisayar sınıfı ya da bilgisayar destekli bir sınıf olabilmektedir. Tüm sınıf içi öğretim etkinlikleri, sanal alana doğru bir açılım genişleme içine girmiştir. Etkin İnternet üzerinde bulunan bilgi bankaları, veri tabanları, öğrencilerin kullanımına açık olduğundan, bilgi eksiklerini giderme olanakları mevcuttur ancak kuşkusuz dünyanın bilgi toplumuna geçiş süreci içinde Türkiye Üniversite gençliğinin de bu teknolojileri

kullanmakta olmaları, benimsedikleri gençlik kültürünün bir parçası olduğu da görülmektedir.

Tabloda en yoğun aksamayan kullanım alanının elektronik posta, hobiler, müzik vb gibi daha çok özel alanı ilgilendiren konularda olmasının, eğitimi desteklediği ancak daha çok gençlik kültürünü geliştirdiği biçiminde bir sonuca varılmasını olası kılmaktadır. Yenilikçi olarak görülen yapısı gençler olarak bir çekim merkezi oluşturmaktadır. Gençler, yenilik arayışları, özgürlük istekleri, gizleyebildikleri kimlikleriyle kendilerini ifade ettikleri ve toplumsal baskılardan uzak herhangi bir sorumluluk taşımak zorunda olmadıkları kimlikleriyle yeni aidiyet alanlarını internet üzerinde gerçekleştirmektedir.

Gündelik yaşamda bilgisayar ve İnterneti kullanma sıklığı ile cinsiyet arasında, salt bilgi ve iletişim teknolojilerindeki yenilikleri ve değişimleri takip edip/etmeme konusundaki sıklık'ta bir farklılaşma vardır. Diğer seçeneklerde böyle bir farklılaşma yoktur.

"Cinsiyet ile bilgi ve iletişim teknolojilerindeki yenilikleri ve değişimleri takip edip/etmeme konusundaki sıklık " %5 anlamlılık düzeyinde, bir anlamlı bir ilişki olduğu dikkati çekmektedir ($p=12.520 > \alpha=.05$). Buna göre; İnternet dünyasından çeşitli programlar, müzik parçaları, görüntüler ve sesler, kitapları kendi bilgisayarlarına indirerek, öğrencilerin, kendi modern dünyalarını inşa etmeleri cinsiyet temelinde değişmektedir. Buna göre kız (%33) ve erkek (%5) 'i her gün İnternet'ten gereksinimleri doğrultusunda materyaller indirmektedir. Bu oranlar birbirine yakın olmasına rağmen ikinci sırada erkek öğrencilerin yanıtları haftada bir-kaç, üçüncü sırada da haftada bir olmak üzere bilgisayarlarını güncellediklerini belirtmişlerdir. Kızlar ise ikinci sırada ayda bir, üçüncü sırada da hiç indirmediklerini belirtmektedirler.

Sonuç

Günümüzde bütün toplumlarda küreselleşmenin etkisi hissedilmekte ve küresel kapitalizm, bilgi ve iletişim teknolojileri üzerinde ilerlemektedir. Ancak bu teknolojilere erişim, dünyanın her yerinde olduğu gibi, toplumumuzda da bir sorun olarak önemini korumaktadır. Ancak üniversite ortamları görece sahip olduğu mevcut müfredat programları ve eğitim öğretim alt yapısıyla bu bölünmeyi aşmaktadır. Araştırmanın gerçekleştirildiği evreninin, gençlik kültürlerinin bir yaşam alanı olan üniversitede gerçekleştirilmesi de bu sonuca ulaşılmasındaki nedenlerden biridir.

Tablo 6: Gündelik Yaşamda Bilgisayar ve İnterneti Kullanma Sıklığı

	Her gün		Hafta da bir		Hafta da bir		Ayda bir		Daha seyrek		Hiç		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
e-mail göndermek veya almak için	124	57.7	50	23.3	17	7.9	5	2.3	6	2.8	13	6.0	215	100
Çeşitli konuları araştırmak için	75	34.9	73	34	31	14.4	13	6	14	6.5	9	4.2	215	100
Cep telefonuna mesaj göndermek için	23	10.7	18	8.4	47	21.9	34	15.8	32	14.9	61	28.4	215	100
Değişik siteleri gezmek için (sörf)	66	30.7	50	23.3	34	15.8	30	14.0	21	9.8	14	6.5	215	100
Merak ettiğim ve/veya hobim olan konular hakkında bilgi edinmek için	78	36.3	44	20.5	38	17.5	17	7.9	26	12.1	12	5.6	215	100
Tanıdığım insanlarla iletişim kurmak için	69	32.1	43	20.0	36	16.7	25	11.6	30	14.0	11	5.1	214	99.5
Gazete okumak için	42	19.5	28	13.0	31	14.4	23	10.7	46	21.4	45	20.0	215	100
Müzik dinlemek için ve/veya müzik parçalarını bilgisayara kaydetmek için	59	27.4	38	17.4	39	18.1	33	15.3	32	14.9	14	6.5	215	100
Çeşitli programlar aramak ve bilgisayarına kopyalamak için (download)	64	29.8	33	15.3	36	16.7	33	15.3	27	12.6	22	10.2	215	100
Mesleğimle ilgili konuları araştırmak için	49	22.8	43	20.0	35	16.3	29	13.5	16	7.4	43	20.0	215	100
Sohbet (chat) yapmak için	21	9.8	26	12.1	39	18.1	27	12.6	34	15.8	68	31.6	215	100
Oyun oynamak için	45	20.9	29	13.5	26	12.1	32	14.9	45	20.9	38	17.7	215	100
Piyasada bulunan çeşitli mal/hizmetler hakkında bilgi almak için	28	13.8	29	13.5	44	20.5	35	16.3	47	21.9	32	14.9	215	100
Kişisel yardım almak için	8	3.7	16	7.4	26	12.1	36	16.7	68	31.6	61	28.4	215	100
Yerel bilgileri öğrenmek için	9	4.2	11	5.1	19	8.8	25	11.6	62	28.8	89	41.4	215	100
Yeni insanlarla tanışmak için	22	10.2	22	10.2	26	12.1	22	10.2	44	20.5	79	36.5	215	100
Yarışmalara, çekilişlere katılmak için	7	3.3	8	3.7	31	14.4	40	18.6	55	25.6	74	34.4	215	100
Alışveriş için	7	3.3	17	7.9	54	25.1	41	19.1	38	17.7	58	27.0	215	100
Bankacılık işlemleri yapmak için	8	3.7	10	4.7	16	7.4	33	15.3	70	32.6	78	36.3	215	100
İş aramak için	17	7.9	19	8.8	10	4.7	34	15.8	39	18.1	96	44.7	215	100
Herhangi bir mal satmak için	6	2.8	7	3.3	11	5.1	9	4.2	35	16.3	147	68.4	214	100
Borsa işlemleri yapmak için	6	2.8	5	2.3	6	2.8	12	5.6	21	9.8	165	76.7	215	100
Emlak işleri için	3	1.4	7	3.3	6	2.8	8	3.7	20	9.3	170	79.1	215	100
Reklam vermek için	3	1.4	2	0.9	4	1.9	9	4.2	31	14.4	166	77.2	215	100
Para kazanmak için	9	4.2	5	2.3	6	2.8	8	3.7	18	8.4	169	78.6	215	100

Üniversiteler eğitim ve öğretim çalışmalarında olduğu kadar, kurdukları bilgi teknolojileri alt yapılarıyla küresel teknoloji dünyasına eklenmekte, bilgi toplumunun sınırlarında bir gelişim göstermektedir. Üniversiteler, hem bu söz konusu alt yapısıyla, bilimsel ve teknik bilgi dolaşımıyla, hem de gençliğin çeşitli yönelimleriyle küresel alana kültürel bir açılım içindedir. Böylece bilgi teknolojilerinin yarattığı bu değişim mekânlarında üniversite ortamı; bir ağa (network'a), ya da küresel ağın (network'un) uzantısı olan mekâna dönüşmektedir.

Öğrenciler öncelikle öz yaşam alanlarında kendi yerel, ulusal kültürel yüklemelerle oluşturulmuş, gençlik kültürünü küresel kültürle bağlantılandırarak sentezlemektedir. Dünyaya açılan bir pencere olarak bu teknolojik uzam içinde bir hareketlilik göstermektedirler. Bilgi teknolojilerinin çoğunu hem özel yaşamlarında hem de okuldaki eğitim ve öğretim etkinlikleri içinde. Kullanmakta oldukları görülmektedir.

Öğrencilerin gündelik yaşamlarında bu teknolojilerden yararlanma durumları ve sanal dünyada gösterdikleri hareketlilikleri cinsiyet temelinde çoğunlukla farklılık göstermemektedir. Ancak, *“Söz konusu teknolojilerden yararlanma durumları ve teknolojilerde ortaya çıkan değişiklikleri takip etme konusunda ve kişisel bilgisayarlarının donanımlarını ve yazılımlarını güncelleme konusunda”*, cinsiyet faktörünün etkili olduğu görülmektedir. Erkek öğrenciler kız öğrencilere göre daha yoğun yönelim göstermektedir. Bu nedenle bu üç alanda H_1 hipotezi geçerli iken, araştırmanın gerçekleştirildiği diğer bütün alanlarda H_0 hipotezi geçerlidir.

Sonuç olarak Üniversite öğrencileri bilgi ve iletişim teknolojilerini eğitim ve öğretim sürecinde kullandıkları gibi, gündelik yaşamlarını da bu teknolojiler üzerinde, inşa etmektedir. Gerek kız öğrenciler gerekse erkek öğrenciler söz konusu teknolojik uzam içerisinde benzer hareketlilik içindedir.

Kaynaklar

- BELEK, İ. (1997), *Post Kapitalist Gelişmeler*, İstanbul: Sorun Yayınları.
- BELL, D. (1995), "The Information Society as Post Industrialism", *Theories of the Information Society*, New York: TJ. International Ltd.
- BESLEY Y,A.C. (2003), Hybridized and Globalized: Youth Cultures, *The Review of Education, Pedagogy, and Cultural Studies*, 25:.(Taylor Francis inc., in the Postmodern Era).
- CASTELS, M. (2002), "Gerçek Sanallık Kültürü", İstanbul: Cogito, Sayı 30.
- CHATTERTON P.&Hollands, R. (2003), *Urban Nightscapes: Youth Cultures, Pleasure Spaces and Corporate Power*, London: Routledge.
- DARLEY, A. (2000), *Visual Digital Culture, Surface Play and Spectacle in New Media Genres*, London: Routledge.
- DICKEN, Peter (2004), "Geographers And Globalization: (Yet) Another Misset Boat?" *Royal Geographical Society*, Vol. 29, 5-26.
- FORESTER, T. (1996), "Information technology is not Revolutionary", *America Beyond 2001*, (98-106) San Diego: Green Haven Press.
- FURNHAM, Gail C. (1998), Postmodernism and Community in the Schools: Unraveling the Paradox, *Educational Administration Quarterly*, August, Vol.34.
- GHOSH, P. K. (2001), *Office Management*, New Delhi: Sultan Chant& Sons Publishing.
- GRANTHAM A.&Tsekouras G., (2004), "Information Society: Wireless ICTs' Transformative Potential", *Futures*, Vol. 36, Elsevier Science, (359-377).
- GURSTEIN. M. (2000), "Community Informatics: Enabling Communities with Information and Communication Technologies", Idea Group Inc. Hershey, USA, <http://site.ebrary.com/lib/ege/Doc?Id=1000119264&ppg=187>. (8.9.2006).
- HAWKINS, R.J. (2002), Ten Lessons for ICT and Education in Developing World, [http://wikimedia-culture.org.au/index.php/Youth Culture and new Technologies-Media Consumption](http://wikimedia-culture.org.au/index.php/Youth%20Culture%20and%20new%20Technologies-Media%20Consumption) (3.1.2007).

- HOWLAND J. (1998), "The 'digital Divide': are we becoming a world of technological 'haves' and 'have-nots'?", *Electronic Library*;16(5):287-9.
<http://www.albany.edu/~ll8287/papers/246.pdf> (18.10.20069)
- JUUL, J. (2003), *Half-Real: Video Games between Real Rules and Fictional Worlds*, Ph.D. Dissertation, IT University of Copenhagen.
- KARGBO, John Abdul (2002), "Narrowing the Information Divide", *International Information and Library Review*, Vol. 34, Elsevier Science, (99-102).
- LING, R.,(2004), " The Adapotion, Use And Social Consequences Of Mobile Communication",
<http://www.richardling.com/publications.php>. (16.09.2006).
- LIZIE, A.&Stewart, C&Guillermo, A. (2004), *Cultural Dimensions of digital Divide: Information and Communication Technologies(ICT) and Brockton's Cape Verdeans*, Department of Communication Studies&Theatre Arts, Bridge Water State Collage, USA.
- MERKLE, Erich&Richardson, Rhonda, (2000), "Digital Dating and Virtual Relating: Conceptualizing Computer Mediated Romantic Relationships", *Minneapolis*, Vol. 49, Iss. 2, p.187-193.
- MORLEY, D.&Robins, K., (1997), *Kimlik Mekanları*, İstanbul: Ayrıntı Yay.
- MOSS Jeremy, (2002), "Power and the Digital Divide", *Ethics and Information Technology*, Vol. 4, Clawer Academic Publishers.
- ÖNÜR. N. (2006), "Yeni Dijital Coğrafyaların Yaşam Alanında Gençlik", *Yeni İletişim Ortamları ve Etkileşim Uluslar Arası Konferansı*, 1-3 Kasım 2006, Marmara Üniversitesi İletişim Fak., İstanbul.
- ÖZTÜRK, L.(2005), "Türkiye'de Dijital Eşitsizlik: Tübitak-Bilten Anketleri Üzerine Bir Değerlendirme", *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Sayı: 24, Ocak - Haziran 2005.
- PAIK. S., (2005), "Youth and ICC", *Future Magazine*, November, online_net ~ November 2005 Issue - Youth and Information and Communication Technologies (ICT).htm,
<http://www.i4donline.net/nov05/youth.asp> (3.1.2007).
- RHEINGOLD, Howard, (1993), "The Virtual Community: Homesteading on the Electronic Frontier" (içinde), *The Internet and Society*, (Der.) Slevin, James, A William Patrick Book, USA.

- SAHAY,S.(2002) “Introducing the Special Issue on Information and Communication Technologies in Developing Countries”, *The Information Society*, Taylor & Francis <http://journalsonline.tandf.co.uk/media/92xd8tgymm6yxhfvtw6/contributions/p/p/b/d/ppbdqm4a9vfnea1w.pdf> (18.10.2006)
- SELWYN, N. (2003), “Apart from Technology: Understanding People’s Non-Use of Information and Communication Technologies in Everyday Life”, *Technology in Society*, Vol. 25, Elsevier Science Ltd.
- SLEVİN, J. (2000), *The Internet and Society*, United Kingdom: Polity Press.
- TADAYONI R.&Skouby K. E. (1999), “Terrestrial Digital Broadcasting: Convergence and Its Regulatory Implications”, *Telecommunications Policy*, Vol. 23, Elsevier Science, (175-199).
- TAŞPINAR, M.&Gümüş, Ç., (2005), “Ülkemizde İnternet Kafelerin Ortam ve Kullanıcı Profili: Bilgi Toplumu Açısından Değerlendirme”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 4. (14) (cevrimici)<http://www.e-sosder.com/dergi/1480-93.pdf#search=%22internet%20kafeler%20mehmet%20taspinar%22>,(26.09.2006).
- TOFFLER, A.&Toffler, H., (1996), “Technology Rapidly Changes Society”, *America Beyond 2001*, San Diego: Green Haven Press.